

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av den internationella konventionen om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen och om rymdverksamhet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner konventionen om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden (nedan registreringskonventionen) samt en lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen. Dessutom föreslås att det stiftas en lag om rymdverksamhet. Lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970) föreslås bli upphävd.

Registreringskonventionen ålägger varje stat att föra in rymdföremål som den sänt ut i ett register som staten själv för. Innehållet i registret och villkoren för registerföringen fastställs av den registerförande staten. Enligt konventionen ska FN:s generalsekreterare föra en förteckning över rymdföremål. I konventionen föreskrivs om de uppgifter som ska lämnas till FN:s register. Staterna ska också underrätta FN om rymdföremål som finns införda i deras nationella register och som inte längre är i omloppsbanan runt jorden. Den registerförande staten kan också frivilligt lämna FN andra uppgifter om ett rymdföremål som finns infört i dess register.

Konventionen ålägger staterna att bistå en annan fördragsslutande stat som inte har kunnat identifiera ett rymdföremål som har orsakat skada eller som annars kan vara farligt.

Den föreslagna lagen om rymdverksamhet ska tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs på Finlands territorium eller på en farkost eller anläggning som är registrerad i Finland. Dessutom ska lagen tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs av en finsk medborgare eller en juridisk person som är registrerad i Finland.

Enligt propositionen får rymdverksamhet inte bedrivas utan tillstånd som arbets- och näringsministeriet beviljat på förhand. Förutsättningarna för tillstånd fastställs i lagen.

Lagen innehåller bestämmelser som behövs för att verkställa den nämnda konventionen, såsom bestämmelser om registermyndighet och de uppgifter som ska föras in i registret.

Skador som orsakats av rymdföremål skulle ersättas av statens medel. Staten skulle ha rätt att ta ut den ersättning som staten betalat en skadelidande för en skada som orsakats av ett rymdföremål av verksamhetsidkaren till den del som verksamhetsidkaren med stöd av lag har varit ansvarig gentemot den skadelidande. Verksamhetsidkaren borde teckna en försäkring mot skador som rymdverksamheten orsakar tredje parter. Man skulle kunna avstå från försäkringsskyldigheten på de grunder som anges i lagen.

Överföring av verksamheten till en annan verksamhetsidkare eller ägare ska förutsätta tillstånd av ministeriet. Rymdverksamhet ska bedrivas på ett sätt som är hållbart med tanke på miljön och så att verksamheten inte ger upphov till rymdskrot. Verksamhetsidkaren ska vara skyldiga att informera om ändringar. Arbets- och näringsministeriet ska ha rätt att ändra, återkalla eller avbryta ett tillstånd samt övervaknings- och inspektionsrätt. Brott mot lagen ska bestraffas som rymdverksamhetsförseelse.

Det föreslås att den bestämmelse som säger att skador som orsakats av rymdföremål ska ersättas av statens medel och som ingår i 4 § 2 mom. i lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden ska tas in i den föreslagna

lagen om rymdverksamhet. Eftersom lagens övriga bestämmelser ingår i lagstiftningen om räddningsverksamhet föreslås att lagen upphävs i sin helhet.

Registeringskonventionen träder i kraft för Finlands del när Finland har deponerat sitt anslutningsinstrument. De lagar som hänför sig till ikraftsättandet av konventionen avses träda i kraft vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet samtidigt som konventionen träder i kraft. Avsikten är att anslutningsinstrumentet ska deponeras så snabbt som möjligt efter det att lagen har blivit antagen och stadfäst.

Lagen om rymdverksamhet avses träda i kraft den 1 januari 2018.

INNEHÅLL

ALLMÄN MOTIVERING.....	4
1 Inledning.....	4
2 Nuläge	5
2.1 Lagstiftningen och den internationella utvecklingen.....	5
2.1.1 Den nationella rymdförvaltningen och lagstiftningen.....	5
2.1.2 FN:s rymdöverenskommelser	6
2.1.3 Europeiska rymdorganisationens och EU:s rymdpolitik	11
2.1.4 Nationella rymdlagar	13
2.2 Bedömning av nuläget	18
3 Målsättning och de viktigaste förslagen.....	19
3.1 Målsättning	19
3.1.1 Alternative och bedömning av dem	20
3.2 De viktigaste förslagen	21
4 Propositionens konsekvenser.....	22
4.1 Ekonomiska konsekvenser för företagen	22
4.2 Konsekvenser för den offentliga ekonomin	23
4.3 Konsekvenser för myndigheterna.....	24
4.4 Konsekvenser för miljön.....	25
5 Beredningen av propositionen	25
5.1 Beredningskedan och beredningsmaterial	25
5.2 Remissyttranden	26
DETALJMOTIVERING	27
1 Fördragets innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland.....	27
2 Lagförslag.....	29
2.1 Lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den internationella konventionen om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden	29
2.2 Lagen om rymdverksamhet.....	29
3 Närmare bestämmelser och föreskrifter	50
4 Ikraftträdande.....	51
5 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning.....	51

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Finland har blivit en rymdstat då de första finska satelliterna har sänts ut i rymden. Även flera andra nanosatellitprojekt är på gång. Förutom satelliter avsedda för vetenskaplig forskning och lärdomsprov vid högskolor blir även kommersiella satelliter vanligare. Rymdtekniken erbjuder även finska företag många möjligheter särskilt när det gäller satellitbaserad positionering och jordobservation. Genom att kombinera den information som satelliter ger skapas nya affärsmöjligheter för företag. Genom att effektivt utnyttja applikationer som gynnar samhället och öppen geografisk information stöds också möjligheterna till konkurrenskraftigare tjänster för företag som tillhandahåller spetsrymdteknik, skapas ekonomisk tillväxt och nya affärsmöjligheter även för export.

Finska företag inom rymdsektorn har fått en stark ställning och gott rykte inom den europeiska rymdindustrins underleverantörskedjor och Europeiska rymdorganisationens (ESA) program. I Finland finns för närvarande cirka 80 företag som planerar eller tillverkar apparater, konstruktioner och programvara för satelliter eller som utnyttjar satellitdata i sin affärsverksamhet.

Finska företag har redan under flera årtionden bidragit med sitt spetstekniska kunnande till flera internationella rymdprojekt. Finska industriprodukter finns bland annat i EU:s Sentinel-satelliter. Dessutom har Finland bland annat medverkat i forskningsprojekt på områdena för skogskartläggning, rymdvetenskap och rymdväder inom ramen för EU:s sjunde ramprogram. I Finland finns också en mängd små företag som sysslar med satellitbaserad positionering och universiteten har gett upphov till nya spin off-företag på området.

Enligt Tekes konsekvensbedömning som blev klar 2016 möjliggör rymdteknik och rymdapplikationer en omsättning på minst 22 md € över 40 000 arbetsplatser och export för 13 md € för finska företag (ca 20 % av Finlands export). 25 % av dem som besvarande (807 svarande) konsekvensbedömningen svarade att deras produkt, tjänst eller process inte skulle fungera utan rymdteknik eller satellitdata.

Utöver de traditionella forskningsorganisationerna och apparat- eller tillämpningsleverantörerna lockar de möjligheter som den s.k. New Space Economy erbjuder nya aktörer till sektorn även i Finland. New Space hänvisar till rymdverksamhet som ofta bedrivs av nya aktörer inom sektorn, vanligtvis med kommersiella utgångspunkter och oberoende av staten. New Space möjliggör enklare och billigare tillträde till rymden än tidigare, inbegripet små satelliter och enskilda uppsändningstjänster, och där betonas i synnerhet användning av rymdapplikationer även för annat än forskningsbehov, inbegripet positionerings- och telekommunikationstjänster i vardagen. Eftersom sektorn utvecklas snabbt kan man förvänta sig att antalet kommersiella aktörer ökar ytterligare i framtiden.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftningen och den internationella utvecklingen

2.1.1 Den nationella rymdförvaltningen och lagstiftningen

Finland har en s.k. decentraliserad rymdförvaltning. Rymdfrågor är horisontella och överskrider gränserna mellan förvaltningsområdena. I anslutning till arbets- och näringsministeriet finns delegationen för rymdärenden, som sammanför de olika förvaltningsområdenas synvinklar. Ministerierna svarar dock själva för utvecklingen och utnyttjandet av rymdverksamheten inom respektive förvaltningsområde. Arbets- och näringsministeriet ansvarar för utformningen av nationella ståndpunkter till de rymdfrågor som tas upp i EU:s konkurrenskraftsråd och näringsministern företräder Finland på EU:s och ESA:s ministermöten om rymdsektorn. I Europeiska rymdorganisationens högsta organ (ESA:s råd) företräds Finland av företrädare för arbets- och näringsministeriet och Tekes. Tekes fungerar också som sekretariat för delegationen för rymdärenden och samordnar Finlands medverkan i ESA:s program.

Lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970)

I nuläget har Finland ingen lagstiftning som kan tillämpas på uppsändning av satelliter. Den enda lag som faktiskt gäller rymden är lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970). Genom denna lag har FN:s konvention om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden satts i kraft.

Enligt lagen är var och en som observerar att besättningen i en rymdfarkost drabbats av en olycka eller att den är i nödläge eller har företagit nödlandning eller att ett rymdföremål eller någon del av det annars landar på finskt land eller havsterritorium skyldig att anmäla saken till närmaste polis-, gränsbevaknings- eller militärmyndighet. Lagen förpliktar dessutom till att vid behov lämna sådant bistånd till räddning av en medlem av besättningen i rymdfarkosten och dennas utrustning som man, utan att försätta sig själv eller annan i fara, kan åstadkomma.

Påträffar man ett rymdföremål, ska anmälan om fyndet ofördröjligen göras till närmaste polis-, gränsbevaknings- eller militärmyndighet. Föremålet får inte bortföras eller rubbas utan tillstånd av myndigheten, såvida inte synnerligen vägande skäl därtill föreligger. Enligt lagen ersätts kostnader som åsamkas till följd av anmälan eller bistånd av statens medel. Detsamma gäller i fråga om ersättning för sådana skador som räddningsåtgärder eller rymdföremål eller en medlem av besättningen i en rymdfarkost åsamkat. Den som bryter mot lagen kan dömas till böter.

Förordningen om delegationen för rymdärenden (288/1992)

Statsrådet tillsätter delegationen för rymdärenden för tre år i taget. Den nuvarande delegationens treåriga mandattid går ut vid utgången av mars 2019. Delegationens ordförande är från arbets- och näringsministeriet och vice ordförande från kommunikationsministeriet. De övriga medlemmarna företräder utrikesministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Meteorologisk institutet, Lantmäteriverket,

Innovationsfinansieringsverket Tekes och Försörjningsberedskapscentralen och föreningen Puolustus- ja ilmailuteollisuus ry (PIA).

Delegationen har en central roll i den finländska rymdförvaltningen. Den har bland annat svarat för utarbetandet av den nationella rymdstrategin 2016-2020 och följer upp hur strategin genomförs i praktiken. Delegationen gör också utredningar och framställningar om de nationella målen inom rymdsektorn samt avger utlåtanden för utveckling av forskningen och utbildningen samt den industriella verksamheten inom rymdsektorn, för utnyttjande av rymdverksamhetens vinningar samt för utveckling av samarbetet mellan de finländska parterna inom sektorn. Den deltar också i beredningen av de nationella synpunkterna för Europeiska rymdorganisationens (ESA) ministermöten och rymdrelaterade EU-ärenden. Arbetsgruppen som bereder den nationella rymdlagen och som tillsattes av arbets- och näringsministeriet för tiden från den 1 februari till den 29 december 2017 rapporterar hur dess arbete framskrider till delegationen för rymdärenden.

När det gäller målen i Finlands rymdstrategi ligger fokus på applikationer som är viktiga med tanke på samhället. De fyra centrala sektorerna i Finlands rymdverksamhet är vetenskaplig forskning om rymden och jordklotet, satellitbaserad fjärranalys, satellitbaserad positionering och rymdindustri. Målet är att Finlands rymdverksamhet inom utvalda sektorer ska vara på toppnivå i världen år 2020.

Spetsprojekten i strategin är följande:

1. De ökande kraven i det arktiska området bemöts genom rymdapplikationer: genom nationella satellitdatacentralers verksamhet stärks forskningen i det arktiska området, naturresurser, klimatförändringen och miljösäkerheten och skapas nya kommersiella tjänster.
2. Tjänsternas konkurrenskraft stärks med hjälp av öppen geografisk information: de nya applikationerna inom jordobservation producerar en massiv mängd ny information som i kombination med globala positioneringssatellitssystem möjliggör nya positioneringsapplikationer.
3. Nivån på den vetenskapliga forskningen höjs med stöd av ESA:s och EU:s program: finsk rymdforskning och jordobservation ska ingå i allt djupare internationella nätverk.
4. Rymdindustrin svarar på den allt hårdare konkurrensen genom specialisering och applikationer: de finska rymdteknikföretagens konkurrenskraft på internationella satellitmarknader utvecklas vidare.

2.1.2 FN:s rymdöverenskommelser

Under FN finns kommittén för fredlig användning av rymden, *United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space* (nedan COPUOS), som inrättades i slutet av 1950-talet. Kommittén har 84 medlemmar. Finland är inte medlem men överväger ett medlemskap. I kommittén behandlas olika frågor i anslutning till utnyttjande av rymden och bereds utkast till avtal och resolutioner.

I början av sin verksamhet COPUOS förberedde två viktiga resolutioner, 1961 års resolution 1721(XVIB) (*Resolution 1721 A and B (XVI) of 20 December 1961: International cooperation in the peaceful use of outer space*) och 1963 års resolution 1962 (XVIII)

(*Declaration of Legal Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space*), som är känd som principförklaringen. Även om ingen av resolutionerna är juridiskt bindande, betraktas dem innehålla allmänt godkända principer för rymdrätt och bestämmelser som binder enligt internationell sedvanerätt.

Resolutionerna fungerade som underlag för FN:s rymdöverenskommelser som ingicks i slutet av 1960-talet och på 1970-talet och som är fem till antalet:

1) Fördraget innehållande principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar, nedan *rymdfördraget (Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and other Celestial Bodies; Outer Space Treaty, OST)*; öppnat för undertecknande 27.1.1967 och trädde i kraft internationellt 10.10.1967. Finland är part i fördraget (FördrS 56 -57/1967).

2) Konventionen om internationellt ansvar för skador som orsakas av rymdföremål, nedan *ansvarskonventionen (Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects; Liability Convention, LIAB)*; öppnad för undertecknande 22.4.1968 och trädde i kraft internationellt 3.12.1968. Finland är part i konventionen (FördrS 8 – 9/1972).

3) Överenskommelsen rörande räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i yttre rymden 10.9.1970, nedan *räddningsöverenskommelsen (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space)*. Finland är part i överenskommelsen (FördrS 45 -46/1970) och överenskommelsen har satts i kraft genom lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970).

4) FN:s konvention om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden, nedan *registreringskonventionen (Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space; Registration Convention, REG)*; öppnad för undertecknande 14.1.1975 och trädde i kraft internationellt 15.9.1976.

5) Avtalet om staters aktiviteter på månen och andra himlakroppar, nedan *månfördraget (Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies; Moon Agreement)* öppnat för undertecknande 18.12.1979 och trädde internationellt i kraft 19.4.1984.

Över 100 stater är parter i rymdfördraget. Största delen av EU-länderna och de länder som är medlemmar i Europeiska rymdorganisationen samt andra länder som bedriver rymdverksamhet är parter i de fyra viktigaste rymdöverenskommelserna, dvs. alla andra utom månfördraget.

Utöver de ovannämnda överenskommelserna har FN generalförsamling antagit flera principförklaringar och resolutioner. De är dock inte juridiskt bindande utan rekommenderade. De viktigaste av dem är principerna för TV-satelliter (*Principles Governing the Use by States of Artificial Earth Satellites for International Direct Television Broadcasting, 37/92 of 1982*), fjärranalysprinciperna (*Principles Relating to Remote Sensing of the Earth from Outer Space, 41/65 of 1986*), principerna för användning av kärnkraft som energikälla i rymden (*Principles Relevant to the Use of Nuclear Power Sources in Outer Space 47/68 of 1992*) och principerna för utnyttjande av rymden till gemensam nytta för alla stater (*Declaration on International Cooperation in the Exploration and Use of Outer Space for the Benefit and in the Interest of all States, Taking into Particular Account the Needs of Developing Countries, 51/122 of 1996*). Dessutom har FN genom sina resolutioner preciserat

definitionen av utsändande stat (*Resolution 59/115 of 2004: Application of the Concept of the "Launching State"*) samt gett rekommendationer om förbättrad registreringspraxis (*Resolution 62/101 of 2007: Recommendations on Enhancing the Practice of States and International Intergovernmental Organizations in Registering Space Objects*) och om nationell rymdlagstiftning (*Resolution 68/74 of 2013: Recommendations on National Legislation Relevant to the Peaceful Exploration and Use of Outer Space*). FN har också gett egna anvisningar om minskning av rymdskrotet (*Space Debris Mitigation Guidelines of the COPUOS*).

COPUOS är fortfarande ett internationellt viktigt forum, där man diskuterar frågor som hänför sig till utnyttjande av och forskning i rymden samt den internationella rymdrättens utveckling. Under plenum arbetar en rättslig och en teknisk-vetenskaplig underkommitté. Tidvis diskuteras en uppdatering av FN:s rymdöverenskommelser, men det har visat sig vara mycket svårt att komma överens om ändringarna.

Det viktigaste innehållet i FN:s rymdöverenskommelser

Rymdfördraget

Rymdfördraget är det viktigaste av alla rymdöverenskommelser och de andra överenskommelserna har utarbetats för att komplettera rymdfördragets bestämmelser.

Rymdfördragets syfte är att garantera samtliga stater fritt och jämlikt tillträde till rymden. Sålunda ska enligt fördraget utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar, äga rum till alla länders fromma och i alla länders intresse och de ska vara hela mänsklighetens egendom. Yttre rymden ska fritt få utforskas och utnyttjas av alla stater, på grundval av jämställdhet och i enlighet med folkrättens regler och alla områden av himlakropparna ska vara öppna för tillträde. I yttre rymden ska vetenskaplig forskning fritt få bedrivas och staterna ska underlätta och uppmuntra internationellt samarbete för sådan forskning. Yttre rymden och himlakropparna kan inte förvärfvas av någon stat genom nyttjande eller besittningstagande och staterna ska främja internationell fred och samarbete när de utforskar och utnyttjar rymden.

I fördraget betonas fredligt utnyttjande av rymden. Sålunda förbjuds där entydigt att i kretslopp placera kärnvapen eller andra massförstörelsevapen, och att placera sådana vapen på himlakroppar eller stationera dem på något annat sätt i yttre rymden. Dessutom får månen och övriga himlakroppar användas uteslutande för fredliga ändamål och det är inte tillåtet att upprätta militära baser, pröva vapen och utföra militära manövrer. Det är dock tillåtet att använda militär personal för vetenskapliga undersökningar eller för andra fredliga ändamål.

Med tanke på den nationella lagstiftningen finns rymdfördragets viktigaste bestämmelser i artiklarna 6-8. Enligt artikel 6 bär staterna internationellt ansvar för sin verksamhet i yttre rymden, såväl statlig som icke-statlig verksamhet. För icke-statlig rymdverksamhet erfordras tillstånd och fortlöpande övervakning från vederbörande stats sida. Enligt artikel 7 är varje stat som utsänder föremål i yttre rymden eller medverkar härtill eller från vars område eller anordningar sådan utskjutning äger rum internationellt ansvarig för skada, som på jorden, i luftrummet eller i yttre rymden av dylikt föremål tillfogas en annan fördragsslutande stat, dess fysiska eller juridiska personer. Ansvarsartiklarna har kompletterats med bestämmelser i ansvarskonventionen.

Enligt artikel 8 ska den fördragsslutande stat i vars registrerat ett rymdföremål förs behålla domsrätt och kontroll över sådant föremål jämte personal på detsamma. Äganderätten till ett

föremål eller någon del därav som sänts ut i yttre rymden påverkas inte av dess närvaro i yttre rymden eller på en himlakropp eller av dess återvändande till jorden. Sådana föremål eller delar därav, som påträffas utanför den registerförande statens gränser, ska återlämnas till denna stat.

I rymdfördragets övriga artiklar åläggs de fördragsslutande staterna att samarbeta och bistå varandra. De fördragsslutande staterna ska lämna rymdfarare allt tänkbart bistånd i händelse av olycka och nödläge och varna övriga fördragsslutande stater för faror som de upptäcker och som kan hota rymdfarare. De fördragsslutande staterna ska också se till att deras verksamhet i rymden inte orsakar fara för nedsmutsning av yttre rymden och att ogynnsamma förändringar i jordens omgivning genom att utomjordisk materia tillförs denna. Genom fördraget försöker man dessutom främja öppenhet i rymdverksamheten bland annat genom att staterna sänder underrättelser om sin rymdverksamhet.

Ansvarskonventionen

Syftet med ansvarskonventionen var att skapa internationella regler för skador som orsakats av rymdföremål och säkerställa att ett fullt och rättvist ersättningsbelopp skyndsamt erläggs till offren för sådana skador.

I konventionen definieras både person- och sakskador som skada. Av konventionens definitioner har definitionen av utsändande stat, som är likadan i den senare registreringskonventionen, rönt särskild uppmärksamhet. Enligt konventionen avses med utsändande stat en stat, som utsänder eller medverkar till utsändande av rymdföremål (*procures the launching*) samt en stat, från vars territorium eller anläggning rymdföremål har avsänts.

Huvudprinciperna för staternas ansvar definieras i artiklarna 2 och 3 i konventionen. Enligt artikel 2 har den utsändande staten objektivt ansvar för ersättning för skada, som dess rymdföremål orsakat på jordens yta eller på luftfartyg som är i luften. Enligt artikel 3 är den utsändande statens ansvarig för skada på en annan fördragsslutande stats rymdföremål eller på personer eller egendom i sådant rymdföremål som orsakats annanstans än på jordens yta endast om den utsändande staten måste anses bära skuld till skadan.

Enligt konventionen är flera utsändande stater solidariskt ansvariga för en skada på grund av antingen objektivt ansvar eller vållande. Den utsändande stat som erlagt ersättning har regressrätt gentemot en annan ansvarig utsändande stat. De utsändande staterna kan komma närmare överens sinsemellan om sitt solidariska ansvar. Det bör påpekas att ansvarskonventionen inte tillämpas på skador som drabbar den utsändande statens egna medborgare eller andra staters medborgare som deltar i den utsändande statens egen rymdverksamhet.

Konventionen ger den skadelidande staten rätt att kräva ersättning av den utsändande staten. Ersättning krävs på diplomatisk väg inom de tider som bestäms i konventionen. I händelse av att diplomatiska förhandlingar inte leder till en överenskommelse om ersättning inom ett år, innehåller konventionen bestämmelser om tillsättande av en skadeståndskommission. Skadeståndskommissionen avgör huruvida ersättningsanspråken är motiverade samt beslutar om det ersättningsbelopp som ska erläggas. Kommissionens beslut är slutgiltigt och bindande, om parterna så har överenskommit. Finland har 2001 avgett en ömsesidig förklaring enligt vilken Finland ger ett generellt erkännande av rättskraften hos

kommissionens beslut i förhållande till varje annan stat som har avgett samma förklaring (RP 85/2001, Republikens president förordning 75/2001). Skadeståndskommissionens avgörande ska offentliggöras och tillställas parterna och FN.

Konventionens omnämmanden som avser stater tillämpas också på varje internationell organisation som bedriver rymdverksamhet och som har förbundit sig att iaktta konventionen och majoriteten av organisationens medlemsstater är parter i ansvarskonventionen och i rymdfördraget. Organisationen och dess medlemsstater är solidariskt ansvariga i enlighet med ansvarskonventionen, men ersättning ska först krävas av organisationen och först om organisationen inte betalar ersättningen kan den krävas av medlemsstaterna. Bland annat ESA har förbundit sig att iaktta ansvarskonventionen.

Registreringskonventionen

Registreringskonventionen ålägger den utsändande staten att registrera rymdföremål som den sänder ut i ett register som den för. Med utsändande stat avses en stat som utsänder ett rymdföremål eller medverkar vid utsändandet av ett rymdföremål eller en stat från vars territorium eller anläggning ett rymdföremål sänds ut. Med registerförande stat avses den utsändande stat i vars register ett rymdföremål förs in. Då det förekommer två eller flera utsändande stater, avgör de sinsemellan vilken av dem som ska registrera föremålet. Innehållet i varje register och villkoren för registerföringen registret fastställs av den registerförande staten. Utöver de nationella registret för FN:s generalsekreterare ett offentligt register över rymdföremål.

Till FN registret skall anmälas namn på utsändande stat eller stater, lämplig beteckning eller registernummer på rymdföremålet, tidpunkt och område eller plats för utsändande samt grundläggande parametrar för omloppsbanan, inbegripet omloppstid, banplanets lutning, apogeum, perigeum och rymdföremålets allmänna syfte. Varje stat ska också lämna FN uppgifter om rymdföremål som finns införda i FN:s register och som inte längre är i omloppsbana runt jorden. Den registerförande staten kan om den så vill lämna FN ytterligare uppgifter om registrerade rymdföremål, till exempel ägarbyten.

Konventionen ålägger staterna att bistå en annan avtalslutande stat som inte har kunnat identifiera ett rymdföremål som har orsakat skada eller som annars kan vara farligt.

Konventionen tillämpas också på varje internationell mellanstatlig organisation som bedriver rymdverksamhet, om organisationen förklarar att den antar de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i konvention och majoriteten av organisationens medlemsstater är parter i registreringskonvention och i rymdfördraget. Bland annat ESA är part i registreringskonventionen och för ett register över rymdföremål som organisationen sänder ut.

Räddningsöverenskommelsen

Räddningsöverenskommelsen preciserar rymdfördragets reglering som gäller rymdfarare. Överenskommelsen gäller situationer där rymdfarare behöver hjälp. Enligt överenskommelsen ska en stat underrätta den utsändande staten och FN, om rymdfarare har drabbats av en olycka eller är i nödläge eller har gjort en nödlandning på statens område eller på öppna havet. Staterna ska också hjälpa rymdfarare som landat på deras territorium och skyndsamt återsända rymdfararna till den utsändande staten. På motsvarande sätt ska den

utsändande staten underrättas om rymdföremål eller delar av sådana som landat på en stats område och de ska återsändas på begäran.

I Finland har räddningsavtalet satts i kraft på genom lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970), som beskrivs ovan.

Månfördraget

Månfördraget utarbetades i slutet av 1970-talet för att precisera rymdfördragets bestämmelser vad gäller utnyttjande av månen och övriga himlakroppar. Syftet med överenskommelsen är att säkerställa att utnyttjandet av även månen och övriga himlakroppar äger rum i hela mänsklighetens gemensamma intresse. Enligt överenskommelsen får månen utnyttjas endast för fredliga ändamål. Även om staterna enligt överenskommelsen kan verka var som helst på månen och inrätta baser på månen, kan de inte avtala om att månen eller områden eller naturresurser på månen ska utgöra en eller flera staters egendom. I överenskommelsen utgår man ifrån frihet för vetenskaplig forskning och tillåter att prov insamlas från månen och att de insamlade proven används för andra ändamål i rimlig mån. I månfördraget fästs uppmärksamhet även vid skydd av omgivningen och ges möjlighet att inrätta särskilda skyddsområden på betydelsefulla områden. I överenskommelsen förbinder sig de fördragsslutande staterna att inrätta en internationell ordning för att administrera utnyttjande av månens naturresurser när sådan verksamhet blir aktuell.

Just inga stater har anslutit sig till månfördraget och till exempel ingen betydande rymdstat är fördragsslutande part. Det ställs fortfarande stora förhoppningar på månens naturresurser och utnyttjandet av dem, men man är rädd för att det allmänna och svårtolkade månfördraget ska förhindra utnyttjande och därför har endast få länder, särskild bland industriländerna, förbundit sig att iaktta månfördraget.

Principerna i månfördraget har dock ånyo tagits upp i den internationella debatten, då intresset för att utnyttja rymdens naturresurser har ökat. Våren 2017 fanns saken på dagordningen för COPUOS rättsliga underkommitté och diskussionen i kommittén torde fortsätta under kommande år. Flera av COPUOS medlemsstater betonade att det måste utarbetas gemensamma internationella regler för utnyttjandet av rymdens råvaror, vilka garanterar att verksamheten är säker, att mängden rymdskrot minimeras och att rymden utnyttjas på ett hållbart sätt. Veterligen endast Förenta staterna har nationell lagstiftning om gruvverksamhet i rymden.

2.1.3 Europeiska rymdorganisationens och EU:s rymdpolitik

Genom Lissabonfördraget (2007) fick EU utvidgad kompetens inom rymdpolitiken. I artikel 189 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) får EU en behörighet i rymdpolitiska frågor som man delar med medlemsstaterna. EU har numera uttryckligen i uppgift att utarbeta en europeisk rymdpolitik och får i detta syfte främja gemensamma initiativ, stödja forskning och teknisk utveckling samt samordna de nödvändiga insatserna för att utforska och utnyttja rymden. För det ändamålet ska Europaparlamentet och rådet föreskriva de åtgärder som behövs, och de kan få formen av ett europeiskt rymdprogram.

Under åren 2013-2020 satsas cirka 40 miljoner euro på ESA:s och EU:s rymdprogram. Med hjälp av EU-finansiering utvecklar ESA bland annat Galileo-positioneringssatelliterna och Copernicus-systemet för insamling av miljöinformation. Under 2014-2020 investerar EU 12 miljarder euro i högklassiga rymdprojekt. Viktiga projekt vid sidan av Copernicus och Galileo är det europeiska systemet för navigering genom geostationär överlappning (EGNOS).

Europa i sin helhet (EU och medlemsstaterna, Europeiska rymdorganisationen och EUMETSAT) är en viktig internationell aktör vad gäller rymden. I Europa finns en stark och konkurrenskraftig industri inom rymdsektorn, till exempel i fråga om satelliter, uppsändningstjänster samt tjänster och funktioner med anknytning till dessa. Den europeiska rymdindustrin står för över 230 000 arbetstillfällen och producerar ett mervärde på uppskattningsvis 46–54 miljarder euro. I Europa har man utvecklat banbrytande teknik inom rymdsektorn utvecklats och utfört framgångsrika forskningsuppdrag. En tredjedel av världens satelliter tillverkas i Europa.

Finland har varit medlem i Europeiska rymdorganisationen sedan 1995. Anslutningsavtalet (FördrS 2/1995) har satts i kraft genom förordning (förordning om ikraftträdande av överenskommelsen om anslutning av Finland till konventionen om Europeiska rymdorganet). ESA är ett betydande europeiskt samarbetsorgan för forsknings- och utvecklingsverksamhet. För närvarande hör 22 stater till organisationen. Dessutom har man ett samarbetsavtal med Kanada. Organisationen har cirka 2200 anställda som arbetar vid olika verksamhetsställen i Europa. Cirka 20 finländare är anställda hos ESA. ESA:s årsbudget uppgår till cirka 4 miljarder euro.

Finlands avgifter till ESA uppgår till cirka 20 miljoner euro per år. Arbets- och näringsministeriet svarar för basfinansieringen av verksamheten (obligatoriska avgifter, inbegripet medlemsavgift), som uppgår till cirka 3,3 miljoner euro. Tekes svarar inom ramen för sina årliga bevillningsfullmakter för avgifterna för deltagande i ESA:s program, som uppgår till cirka 16,5 miljoner euro på årsnivå. Enligt ESA:s industripolicy bör alltid åtminstone 91 % av deltagaravgifterna återgå till medlemslandet i form av beställningar som riktas till landets företag och forskningsinstitut samt högskolor.

EU:s rymdstrategi

Kommissionen publicerade sitt meddelande om Europas rymdstrategi den 26 oktober 2016 (KOM(2016) 705 final). Verkställande av strategin ska inledas 2017.

Strategins centrala målsättning är att europeiska aktörer ska kunna dra full nytta av de möjligheter som rymden erbjuder. De åtgärder som presenteras i strategin ska skapa ett gynnsamt klimat för tillväxt av startup-företag och förstärka Europas ledande position i rymden och öka dess andel på de globala rymdmarknaderna. Strategin är EU:s svar på den växande globala konkurrensen, det ökade deltagandet från den privata sektorn och stora teknikövergångar. De fyra centrala målsättningarna i strategin är:

- 1) Rymdens fördelar för samhället och ekonomin
- 2) Främja en konkurrenskraftig och innovativ europeisk rymdsektor
- 3) Ett starkt strategiskt och oberoende Europa med säker tillgång till rymden också i framtiden
- 4) En stärkt global roll för Europa och ökat internationellt samarbete

2.1.4 Nationella rymdlagar

De rättigheter och skyldigheter som finns i FN:s rymdfördrag gäller endast för stater. I rymdöverenskommelserna eller internationell rätt finns inga bestämmelser om hur förpliktelseerna i FN:s rymdöverenskommelser ska sättas i kraft på nationell nivå. Staterna ska dock kunna garantera att de följer dessa avtal. Det är upp till nationen att utarbeta eventuella nationella bestämmelser.

Ursprungligen var det endast stater eller statsägda företag som bedrev rymdverksamhet, men nuförtiden är det allt vanligare att satelliter ägs och opereras av privata aktörer. På marknaden finns även flera privata aktörer som erbjuder uppsändningstjänster. Därmed har det blivit svårare för staten att genom ägande övervaka rymdverksamheten. För att de förpliktelser som anges i rymdöverenskommelserna även ska gälla för privata aktörer har många stater stiftat en nationell rymdlag. Utöver de traditionella rymdstaterna har även stater vars universitet eller företag sänt upp små satelliter stiftat rymdlagar.

Gällande rymdlagstiftning finns i tio EU-medlemsstater. Österrike, Belgien, Frankrike, Nederländerna, Sverige, Storbritannien och Danmark har egentliga rymdlagar medan Spanien och Italien har bestämmelser om rymdregister. I Tyskland ingår bestämmelser om rymdverksamhet i annan lagstiftning. Största delen av rymdlagarna i de olika länderna innefattar bestämmelser om förfarande för godkännande, övervakning, registrering, ansvar, säkerhet och överföring av rättigheter. Lagarna är dock i viss mån olika och har olika tyngdpunkter. Rymdlagstiftning har införts särskilt under detta årtusende och flera stater har i nuläget gjort upp planer eller åtgärder för att stifta en egen rymdlag. Inom EU har Danmark (2016) och Österrike (2011) senast stiftat rymdlagar.

Även Norge, USA och Ryssland har rymdlagstiftning. Kina och Japan har bestämmelser om registrering och bereder som bäst mer heltäckande rymdlagstiftning.

På grund av industrins struktur har endast en del av de EU-medlemsstater som stiftat en rymdlag nämnvärd erfarenhet av tillämpning av lagen. Exempelvis beviljade Frankrike och Storbritannien vardera ungefär 50 tillstånd att bedriva rymdverksamhet under åren 2009-2013, medan det i Österrike, Belgien, Nederländerna och Sverige sammanlagt beviljades under tio tillstånd, dessa i första hand till universitets små satelliter.

Jämförelse av nationella rymdlagar

Danmark

Danmarks rymdlag trädde i kraft den 1 juni 2016 (*Lov nr. 409 af 11 maj 2016 om aktiviteter i det ydre rum*). Som komplement till lagen finns en förordning som utfärdades samma dag (*Bekendtgørelse nr. 552 af 31. maj 2016 om krav ved godkendelse af aktiviteter i det ydre rum m.v.*). I den preciseras tillstånds- och registreringsförfarandet samt bestämmelserna om riskanalys och eventuella tilläggsförsäkringar.

Lagen tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs på danskt territorium samt rymdverksamhet som bedrivs av danska operatörer eller från danska farkoster eller anläggningar. I lagen definieras rymdverksamhet, rymdföremål, operatör och utsändande stat. Dessutom finns en

definition av rymden, som enligt definitionen anses börja på över 100 kilometers höjd över havsytan.

Tillstånd att bedriva sådan rymdverksamhet som faller inom tillämpningsområdet för lagen ska sökas på förhand, inom den tid som bestäms i förordningen. Danmarks undervisnings- och forskningsminister har enligt lagen utsetts till ansvarig myndighet, men enligt förordningen är det Danmarks styrelse för forskning och utbildning (*Danish Agency for Science and Higher Education*) som är ansvarig myndighet. Förutsättningarna för att bevilja tillstånd är enligt lagen att det finns tekniska och ekonomiska förutsättningar för verksamheten, att verksamheten är säker, att tillräckliga åtgärder vidtas för att kontrollera rymdskrot och begränsa faror för miljön samt att verksamheten överensstämmer med Danmarks internationella förpliktelser och utrikespolitiska intressen och att de försäkringar som krävs samt tillstånd som överensstämmer med ITU-bestämmelserna finns. I förordningen preciseras vad som avses med tillräckligt innehåll i ansökan om tillstånd samt de olika förutsättningarna. Även överföring av rymdverksamhet kräver tillstånd och en motsvarande bedömning som då verksamhet inleds.

En verksamhetsidkare kan förpliktas att teckna egen försäkring. Principer för i vilka fall försäkring ska krävas är som bäst under arbete i Danmark. Staten har regressrätt i fråga om de ersättningar som betalats på grund av den skada som ett rymdföremål orsakat. Maximibeloppet av regressrätten har i förordningen angetts till 455 miljoner danska kronor (ca 60 miljoner euro).

Enligt den danska lagen krävs att sådana rymdföremål för vilka Danmark ska anses som utsändande stat anmäls till ett register som undervisnings- och forskningsministern för. I förordningen har styrelsen för forskning och utbildning angetts som registerförande myndighet.

Rymdverksamheten övervakas av utbildnings- och forskningsministern. Den som bryter mot lagen kan dömas till böter eller fängelse.

Österrike

Österrikes rymdlag (*Bundesgesetz über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Einrichtung eines Weltraumregisters*) har trätt i kraft 2011. Utöver den har trafik-, innovations- och teknologiministeriet 2015 utfärdat en förordning om rymdverksamhet. I denna förordning preciseras bestämmelserna om förfarandet för tillstånd och ansökan, försäkringsskyldighet och registrering.

Lagen tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs på österrikiskt territorium samt på rymdverksamhet som bedrivs från ett fartyg eller luftfartyg som är registrerat i Österrike eller av en österrikisk medborgare eller en juridisk person som är i Österrike. I lagen definieras rymdverksamhet, rymdföremål och operatör.

Tillstånd att bedriva sådan rymdverksamhet som faller inom tillämpningsområdet för lagen ska sökas hos trafik-, innovations- och teknologiministeriet. Förutsättningar för beviljande av tillstånd är enligt lagen att operatören är trovärdig och har tekniska och ekonomiska förutsättningar att bedriva den verksamhet som planeras, att verksamheten är säker och överensstämmer med Österrikes internationella och utrikespolitiska intressen samt att de försäkringar som krävs och tillstånd i enlighet med ITU-bestämmelserna (International

Telecommunication Union) föreligger. Enligt lagen krävs dessutom en plan för att minimera rymdskrot, undvika negativ inverkan på miljön och rymden samt en plan för hur rymdverksamheten någon gång kommer att avslutas. Överföring av rymdverksamhet kräver tillstånd från ministeriet och en motsvarande bedömning som då verksamhet inleds.

Ministeriet för ett register över de rymdföremål för vilka Österrike ska anses som utsändande stat.

Enligt ansvarsbestämmelserna i lagen är operatören skyldig att teckna att skaffa en försäkring vars minimibelopp är 60 miljoner euro. Staten kan dock sänka beloppet eller frångå försäkringskravet i sådana fall då rymdverksamheten överensstämmer med allmänt intresse. Enligt lagen har staten regressrätt, upp till försäkringsbeloppet, i fråga om de ersättningar som betalats på grund av den skada ett rymdföremål orsakat.

Ministern övervakar rymdverksamheten och ska vid behov ha tillgång till lokaler, dokument och uppgifter i anslutning till rymdverksamheten. Den som bryter mot lagen och bedriver rymdverksamhet utan tillstånd kan dömas till administrativa böter.

Sverige

Sveriges rymdlag (*Lag (1982:963) om rymdverksamhet*) är från 1982 och den kompletterande förordningen från samma år. Lagen tillämpas på verksamhet i yttre rymden, bland annat utsändning av rymdföremål samt alla åtgärder för att manövrera eller på annat sätt påverka utsända rymdföremål. Lagen tillämpas dock inte på att enbart ta emot signaler eller information i annan form och inte heller på uppsändning av sondraketer. Det finns inga särskilda definitioner i lagen.

Enligt lagen ska tillstånd från regeringen sökas för rymdverksamhet inom svenskt territorium samt rymdverksamhet som bedrivs av en svensk fysisk eller juridisk person. I förordningen föreskrivs att ansökan om tillstånd ska göras hos den svenska Rymdstyrelsen. Enligt lagen kan verksamheten inte överföras utan att ministern på förhand beviljat tillstånd till detta.

Enligt förordningen för Rymdstyrelsen ett register över de rymdföremål för vilka Sverige ska anses som utsändande stat.

Enligt lagen har staten regressrätt i fråga om de skadeersättningar som betalats. Det finns inget särskilt försäkringskrav i lagen.

Enligt förordningen övervakas rymdverksamheten av Rymdstyrelsen. Den som bryter mot lagen eller bedriver rymdverksamhet utan tillstånd döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Norge

Norges nationella rymdlag (*Lov om oppskyting av gjenstander fra norsk territorium m.m. ut i verdensrommet*) är mycket gammal, nämligen från 1969. Enligt lagen behövs tillstånd från handels- och industriministeriet för uppsändning av rymdföremål från norskt territorium samt övriga områden som inte hör till något lands suveränitet då utsändaren är norsk medborgare eller en person bosatt i Norge. I lagen finns inga definitioner eller bestämmelser om registrering eller ansvarsfrågor.

I Norges lagstiftning om elektronisk kommunikation (*Lov om elektronisk kommunikasjon*) från 2003 föreskrivs att det kan krävas en försäkring för uppsändning av rymdföremål samt att staten har regressrätt om ersättningar betalats på grund av den skada ett rymdföremål orsakat.

Norges rymdstyrelse publicerade en bedömning av den norska rymdlagstiftningen i januari 2017. Enligt bedömningen kan Norge inte uppfylla de förpliktelser som anges i FN:s rymdöverenskommelser eftersom norsk lagstiftning saknar tillräckliga bestämmelser om bland annat förfarandet med tillstånd för rymdverksamhet, övervakning, ansvars- och försäkringsfrågor och registrering.

Nederländerna

Nederländernas rymdlag har trätt i kraft 2006. Lagen kompletteras av flera författningar på lägre nivå som innehåller noggrannare bestämmelser om tillstånd- och registreringsförfarandet. Utöver detta har lagen ändrats 2015 så att den nu även gäller för små, icke-styrda satelliter.

Nederländernas lag tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs från Nederländerna eller en nederländsk farkost. I lagen definieras bland annat rymdföremål och rymdverksamhet.

Nederländerna har en speciell syn i och med att de anser sig själv som utsändande stat endast om rymdföremålet har sänts ut från Nederländerna, eller den nederländska staten själv låtit sända ut rymdföremålet. Detta innebär att rymdverksamhet som bedrivs av enskilda aktörer enligt tolkningen inte ska anses som sådan verksamhet för vilken Nederländerna är att anse som utsändande stat. Nederländerna ser dock sig själv som en sådan fördragsslutande part som avses i artikel 6 i FN:s rymdfördrag, vilket innebär att det för att bedriva rymdverksamhet i Nederländerna krävs statligt tillstånd och statlig övervakning. Tillstånd söks hos ministern och beviljas företagsvis, vilket innebär att ett och samma tillstånd kan tillåta verksamhetsidkaren att bedriva sådan rymdverksamhet i enlighet med tillståndet som innefattar utsändning av rymdföremål vid flera olika tillfällen.

Nederländerna har ett delat nationellt register. I den första delen förs sådana rymdföremål in för vilka landet anser sig vara ansvarig stat i enlighet med artikel 6 i FN:s rymdfördrag, och i den andra delen förs sådana rymdföremål in för vilka staten anser sig vara registerförande stat i enlighet med FN:s registreringskonvention. Nederländerna anser sig vara utsändande stat endast i fråga om statens egna satelliter. Nederländerna rapporterar uppgifter om de rymdföremål som förts in i båda registren till FN.

Enligt den nederländska lag har staten regressrätt vid skadefall och verksamhetsidkaren är skyldig att teckna försäkring för skada som kan orsakas tredje parter. Maximibeloppet av försäkringsskyldigheten bestäms i varje enskilt fall.

Verksamheten övervakas av en aktör som utses av ekonomiministeriet. Ministeriet kan döma den som bryter mot lagen eller bedriver rymdverksamhet utan tillstånd till administrativt böter.

Belgien

Belgiens lag om rymdverksamhet (*La Loi du 17 septembre 2005 relative aux activités de lancement, d'opération de vol ou de guidage d'objets spatiaux*) har trätt i kraft 2005. Lagen kompletteras av en förordning från 2008. Lagen tillämpas på uppsändning och manövrering av rymdföremål från territorium eller farkoster som omfattas av belgisk lagstiftning och domsrätt.

Rymdverksamhet som faller inom lagens tillämpningsområde kräver ett av forskningsministern på förhand beviljat tillstånd. Förutsättningar för beviljande av tillstånd är att verksamheten är säker, att miljöskyddet ombesörjs och att verksamheten överensstämmer med Belgiens nationella intressen och internationella förpliktelser. Även överföring av rymdverksamhet kräver tillstånd av ministern och en motsvarande bedömning som då verksamhet inleds.

I den belgiska lagstiftningen fästs särskild uppmärksamhet vid miljöskyddet. Verksamhetsidkaren ska i sin ansökan om tillstånd lämna en utförlig utredning om verksamhetens miljökonsekvenser på jorden, i atmosfären och i rymden.

Belgien för ett nationellt register över rymdföremål för vilka den anser sig vara utsändande stat. Registret är offentligt och finns tillgängligt på Belgiens forskningsmyndighets (Belgian Science Policy, BELSPO) webbsida. Dessutom för Belgien ett offentligt register över tillstånd som beviljats till rymdverksamhet.

Enligt den belgiska lagen har staten regressrätt i fråga om ersättningar som betalats. Maximibeloppet av verksamhetsidkarens ersättningsansvar anges i förordningen som 10 % av verksamhetsidkarens genomsnittliga omsättning under de tre senaste åren. Detta är en avsevärt lägre summa än de övriga ländernas maximibelopp. Belgien kräver inte att verksamhetsidkarens tecknar en ansvarsförsäkring om inte verksamheten för med sig exceptionellt höga skaderisker.

Ministern kan utse experter som övervakar rymdverksamheten. Den som bryter mot lagen eller bedriver rymdverksamhet utan tillstånd kan dömas till böter eller fängelse.

Storbritannien

Skall skrivas senare

Sofia-modellagen

International Law Association (ILA) godkände 2012 (*resolution 6/2012 of the 75th ILA Conference on 30 August 2012*) riktlinjer som modell för nationell rymdlagstiftning (*Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation*), senare Sofia-modellagen. Lagen grundar sig på ett omfattande samarbetsprojekt under ledning av Kölns luftfarts- och rymdrättsinstitution och Tysklands rymdstyrelse samt den diskussion som följde på det. Som resultat av dessa bestämdes att byggstenarna för en nationell rymdlag ska vara tillståndspliktig rymdverksamhet, övervakning, registrering av rymdföremål, regressrätt för staten samt försäkringar.

Tillämpningsområdet för Sofia-modellagen konstateras vara rymdverksamhet som bedrivs av medborgare i staten i fråga eller juridiska personer som grundats i den samt rymdverksamhet

som bedrivs på territorium som tillhör staten i fråga. I modellagen definieras rymdverksamhet, rymdföremål och verksamhetsidkare.

Enligt Sofia-modellagen krävs tillstånd på ministernivå för att bedriva rymdverksamhet. Förutsättningar för beviljande av tillstånd är att verksamhetsidkarens ekonomiska situation tillåter verksamheten, att verksamhetsidkaren är trovärdig och besitter tekniska kunskaper, att verksamheten är säker för allmänheten och överensstämmer med nationella säkerhetsintressen, internationella avtalsförpliktelser samt utrikespolitiska intressen och ITU-bestämmelserna. Dessutom ska verksamheten ha de försäkringar som krävs samt en plan för att minimera rymdskrot, och verksamheten får inte orsaka skada för miljön på jorden eller i yttre rymden.

Enligt modellagen ska ett register på ministernivå föras över rymdföremål för vilka staten i fråga är utsändande stat.

Med tanke på ansvarsfrågor konstateras i modellagen att staten har regressrätt, som kan begränsas till ett visst belopp. Angående strikt ansvar kan tilläggsbestämmelser anges om den nationella lagstiftningen kräver detta. I modellagen krävs att en verksamhetsidkare tecknar en försäkring vars minimibelopp bestäms i lagen. Försäkringskravet gäller dock inte för verksamhet som staten själv bedriver och kan också frångås om verksamhetsidkaren ställer en tillräcklig garanti eller om verksamheten är av allmänt intresse.

Enligt modellagen övervakas rymdverksamhet på ministernivå och den som bryter mot lagen kan dömas till böter.

2.2 Bedömning av nuläget

Finland har inga gällande bestämmelser om bedrivande av rymdverksamhet eller utsändande av rymdföremål i rymden. Lagstiftningen förpliktar således inte för närvarande enskilda aktörer, såsom företag, universitet och forskningsinstitut, att ansöka om tillstånd av staten till sin rymdverksamhet eller till utsändande av rymdföremål eller att registrera sina rymdföremål. Arbets- och näringsministeriet har emellertid kommit överens med de verksamhetsidkare som nu är kända att de ska lämna in en riskanalys som arbets- och näringsministeriet bedömer. Dessutom har man beslutat att rymdföremål som sänts ut i rymden ska registreras nationellt och att nödvändiga uppgifter ska anmälas till FN:s register redan innan lagen träder i kraft och Finland ansluter sig till registreringskonventionen. Trots att endast några få projekt som gäller små satelliter är kända just nu, leder den tekniska utvecklingen sannolikt till att redan inom den närmaste framtiden kommer flera små satelliter att sändas ut varje år. Aktörerna har också planer på en flock som består av flera satelliter, kanske tiotals sådana. Små satelliter är förmånliga och går snabbt att utveckla och kan enkelt reproduceras, så det är möjligt för små och medelstora företag samt universitet och högskolor att utveckla och använda dem.

FN:s rymdöverenskommelser gör staterna skadeståndsansvariga för skador som rymdföremål orsakat. Utan lagstiftning som är förpliktande för enskilda aktörer har Finland inte klar regressrätt i fråga om ersättningar som man betalat tredje parter för skador som orsakats av ett rymdföremål och inte eller lagbaserad sanktionerad möjlighet att kräva att aktörerna ska teckna försäkringar mot skador som verksamheten orsakat.

När verksamheten inom sektorn ökar ytterligare blir behovet av en nationell rymdlag uppenbart och det finns ett behov av på lagnivå reglera statens och enskilda aktörers rättigheter och skyldigheter på basis av internationell rätt. På så vis får också aktörerna på området en klart och förutsägbar omvärld och förutsättningar för framtida tillväxt. I lagstiftningen är det viktigt att hitta balans med avseende på statens riskhantering och gynnsamma verksamhetsförutsättningar för företagen.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

När den privata rymdverksamheten utvecklas är det nödvändigt att i lagstiftningen ange ramar som garanterar en lagenlig och säker verksamhet samt möjligheter till affärsverksamhet. När aktörernas rättigheter, skyldigheter och ansvar definieras i lagen klarläggs verksamheten och det administrativa förfarandet på området. Företagens administrativa börda bör dock förbli så liten som möjligt.

Målet för den nationella lagstiftningen är att skapa en förutsägbar och juridiskt klar omvärld för den nationella rymdverksamheten. Härigenom främjas industrins konkurrenskraft och tillväxt och en säker omvärld samt kan nya aktörer och investeringar lockas till Finland.

Genom det tillståndsförfarande och den registrering som föreskrivs i lagen får staten information rymdverksamhet som bedrivs på dess territorium eller av dess medborgare och juridiska personer. Härigenom kan staten också fullgöra sin skyldighet enligt rymdfördraget att övervaka rymdverksamhet som faller inom dess ansvar.

Ett syfte med den föreslagna lagen är också att staten ska ha kontroll över riskerna. I enlighet med de internationella överenskommelserna ansvarar staten för den nationella rymdverksamheten samt är skadeståndsansvarig för skador som rymdverksamheten orsakar. Skadeståndsansvaret är obegränsat och delvis objektivt. Genom lagen föreskrivs om regressrätt för staten gentemot verksamhetsidkaren för ersättningar som staten betalat tredje parter för skador som orsakats av ett rymdföremål. Dessutom förutsätts i regel att verksamhetsidkaren tecknar en ansvarsförsäkring som täcker skadeståndsriskerna, om inte arbets- och näringsministeriet beviljar undantag från försäkringsskyldigheten på de grunder som lagen tillåter.

Utgångspunkt för propositionen är en positiv inställning till rymdverksamhet. Det är inte skäl att uppställa begränsningar för verksamheten, om man kan säkerställa att verksamheten är säker och att övriga förutsättningar för att bevilja tillstånd föreligger.

Ett syfte med den föreslagna lagen är att skapa klara ramar och en smidig tillståndprocess för rymdverksamhet som bedrivs i Finland samt enhetliga skyldigheter för verksamhetsidkarna. En lagbaserad tillståndprocess kan också underlätta finländska verksamhetsidkares samarbete med andra länders aktörer och anskaffning av uppsändningstjänster för rymdföremål från de mest pålitliga tillhandahållarna av uppsändningstjänster.

3.1.1 Alternative och bedömning av dem

FN:s rymdöverenskommelser överlåter åt varje nation att bestämma hur dess förpliktelser sätts i kraft inom nationen. FN rekommenderar nationell lagstiftning om rymdverksamhet (*Resolution 68/74 of 2013: Recommendations on National Legislation Relevant to the Peaceful Exploration and Use of Outer Space*). De fördragsslutande parterna kan emellertid verkställa överenskommelserna även på annat sätt än genom lagstiftning.

I vissa länder kontrolleras rymdverksamheten genom avtal mellan staten och verksamhetsidkaren, där man kommer överens om verksamhetsidkarens ansvar och skyldigheter samt om statens regress- och övervakningsrätt. Exempelvis i Luxemburg finns det aktiva företag som bedriver rymdverksamhet och i avsaknad av nationell lagstiftning ingår staten avtal med företagen fall för fall. I Spanien sköter staten sin övervakningsskyldighet genom att äga aktier i företag som bedriver rymdverksamhet.

En del länder har valt administrativa föreskrifter som regleringsteknik. De kan dock inte förenas med sanktioner. I Finland måste också grundlagen beaktas. Enligt den kan näringsfriheten inskränkas och bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas bara genom lag.

Arbets- och näringsministeriets arbetsgrupp har bedömt att det behövs nationell lagstiftning om rymdverksamhet. Enligt arbetsgruppens bedömning är nationell lagstiftning som reglerar tillstånds-, registrerings- och övervakningsförfarandena det effektivaste sättet för staten att verkställa sina internationella skyldigheter när det gäller aktörernas ansvar. Eftersom näringsfriheten inskränkas genom skyldigheten att söka för tillstånd enligt 18 § i grundlagen, måste tillstånd stadgas genom lag. Man har också beaktats 80 § 1 momenten i grundlagen enligt vilken bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas bara genom lag. Arbetsgruppen anser också att det är viktigt att staten genom lagstiftning kan administrera sina risker i anslutning till rymdverksamheten genom att förutsätta att riskerna med verksamheten bedöms på förhand, genom att vid behov kräva tilläggsförsäkringar och förbehålla sig regressrätt gentemot verksamhetsidkaren i fråga om skadestånd som staten betalat ut.

Eftersom branschen i Finland har just börjat utveckla, har de föreslagna bestämmelserna upprättats flexibla och bitvis allmänt hållna. Enligt grundlagsutskottet (GrUU 32/2010 rd) är det helt motiverat på grund av många särdragen av verksamheten att bestämmelserna är något mer allmänt hållna än vad man i allmänhet kräver av bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna. Stadganden i lagen skulle kompletteras genom förordningar av arbets- och näringsministeriet.

Arbetsgruppen har ansett det nödvändigt att samla alla bestämmelser som gäller sektorn i en författning. Således föreslås att 4 § 2 mom. i lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970) tas in i den föreslagna lagen. I övrigt föreslås att lagen upphävs, eftersom lagens bestämmelser ingår i annan lagstiftning i räddningsbranschen.

Flera europeiska länder, inbegripet de nordiska länderna, har en nationell lag om rymdverksamhet. Även många länder utanför Europa har infört eller håller på att införa lagstiftning om nationell rymdverksamhet. Finland har ingen orsak att inte följa med i denna internationella utveckling.

3.2 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner den internationella konventionen om registrering av rymdföremål från 1975.

Dessutom att det stiftas en ny lag om rymdverksamhet. Genom lagen verkställs nationellt de internationella förpliktelser som regleras i FN:s rymdöverenskommelser. I den föreslagna lagen följs FN:s rekommendationer om nationell lagstiftning. I lagen föreslås bestämmelser om tillämpningsområde, tillståndsplikt för verksamheten, registrering av rymdföremål, säker verksamhet, statens regressrätt och verksamhetsidkarens ansvar och försäkringsskyldighet, tillståndsplikt för överföring av verksamhet, övervakning av verksamheten och påföljderna av brott mot lagen samt rymdskrot och miljöskydd.

I lagen föreskrivs om tillståndsplikt för verksamhet. Innan rymdverksamheten inleds ska verksamhetsidkaren ansöka om tillstånd av arbets- och näringsministeriet. Tillstånd kan beviljas om de lagbestämda förutsättningarna för tillstånd föreligger. I synnerhet säkerställs att verksamheten är säker samt överensstämmer med Finlands internationella förpliktelser och utrikespolitiska intressen. På motsvarande sätt förutsätter överföring av verksamheten till en annan verksamhetsidkare eller ägare tillstånd av arbets- och näringsministeriet och att förutsättningarna för tillstånd föreligger.

Genom den föreslagna lagen verkställs registreringskonventionens bestämmelser om ett nationellt register över rymdföremål. I lagen föreskrivs om förande av ett nationellt register över rymdföremål. Registret ska föras av arbets- och näringsministeriet. I registret ska det föras in vissa grundläggande uppgifter om rymdföremål som sänts ut i rymden och uppgifterna ska också meddelas FN:s generalsekreterare för registrering i det internationella register som FN för. Registret ska vara offentligt och via det ska uppgifter om rymdföremål vara lättillgängliga för alla. Registreringen underlättar också identifieringen och övervakningen av rymdföremål.

I enlighet med de internationella överenskommelserna ansvarar staten för den nationella rymdverksamheten samt är skadeståndsansvarig för skador som rymdverksamheten orsakar. Skadeståndsansvaret är obegränsat och delvis objektivt. Genom lagen föreskrivs om regressrätt för staten gentemot verksamhetsidkaren för ersättningar som staten betalat tredje parter för skador som orsakats av ett rymdföremål. Dessutom förutsätts i regel att verksamhetsidkaren tecknar en ansvarsförsäkring som täcker skadeståndsriskerna, om inte arbets- och näringsministeriet beviljar undantag från försäkringsskyldigheten på de grunder som lagen tillåter.

Enligt rymdfördraget är Finland skyldig att övervaka rymdverksamhet som bedrivs av enskilda aktörer. Till övervakningsmetoderna hör att verksamhetsidkaren är skyldig att meddela ändringar i verksamheten, årlig rapporteringsskyldighet, rätt för ministeriet att få uppgifter på begäran och inspektionsrätt för ministeriet. Övervakningen effektiviseras genom att det i lagen föreskrivs om bötesstraff för vissa brott eller försummelser som är uppsåtliga eller beror på grov oaktsamhet.

Det viktigt att se till att verksamheten inte har skadliga konsekvenser för miljön och att uppkomsten av rymdskrot motverkas eller minimeras i enlighet med de internationella anvisningarna. Sålunda föreskrivs i lagen om skyldighet för verksamhetsidkaren att bedöma

verksamhetens miljökonsekvenser och planera nödvändiga åtgärder för att avvärja skadliga konsekvenser samt se till att verksamheten inte ger upphov till rymdskrot.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser för företagen

För närvarande har ett universitet och två företag konkreta planer på att bedriva rymdverksamhet i Finland. Åtminstone i början skulle lagens tillämpningsområde således omfatta endast ett litet antal verksamhetsidkare. Även i Finland är det emellertid skäl att förbereda sig på att antalet verksamhetsidkare eventuellt ökar avsevärt när sektorn utvecklas och kostnaderna för att sända ut satelliter sjunker. Dessutom planerar man att sända ut flockar som består av flera, kanske tiotals, satelliter i rymden..

Lagen ålägger verksamhetsidkare att ansöka om tillstånd att bedriva rymdverksamhet på förhand hos arbets- och näringsministeriet. Dessutom åläggs verksamhetsidkare att lämna information om ändringar i anslutning till verksamheten och tillståndet samt för övervakningen. För att fullgöra dessa skyldigheter krävs administrativt arbete av verksamhetsidkarna.

Tillståndsansökan kräver i synnerhet omsorgsfullt arbete för att utreda att förutsättningarna för tillstånd enligt 3 § 2 mom. föreligger. Största delen av förberedelserna för tillståndsansökan är arbete som företaget i vart fall skulle utföra, såsom beskrivning av de tekniska detaljerna hos verksamheten och ansökan om radiofrekvenstillstånd, medan en del av förutsättningarna för tillstånd kan kräva noggrannare förberedelser än vad företaget skulle vidta utan lagstiftningens krav, såsom riskbedömning och planer för minimering av rymdskrot samt miljöskydd.

I motiveringspromemorian till Nederländernas förordning om tillståndsprocessen för rymdverksamhet från 2008 bedömde man att det tar i genomsnitt två dagsverken att upprätta tillståndsansökan, och dessutom bör man reservera två dagsverken per år för diskussioner med myndigheterna. Enligt Nederländernas bedömning varierar arbetsmängden på grund av verksamheten och verksamhetsidkarens erfarenhet, så i motiveringspromemorian uppskattas de administrativa kostnaderna för tillståndsansökan till cirka 2000-4000 euro (2008). I motiveringspromemorian har man uppskattat att det tar mindre ett halvt dagsverke att anmäla ändringar i registeruppgifterna.

Det administrativa arbetet i Finland kan uppskattas vara av samma storleksklass som i Nederländerna. Sannolikt ska de sökande i den inledande fasen vara nya företag på området av vilka det tar mer tid att förbereda tillståndsansökan än av företag med mer erfarenhet. Finska verksamhetsidkare beräknar att det ska ta cirka 1-2 veckor att förbereda ansökan noggrant. Ansökan skulle beredas på expert eller speciell expert nivå samt i mindre grad på biträdande nivå. Det beräknas att det skulle kosta företag i genomsnitt cirka 1500-300 euro per ansökan som lönekostnader. Några verksamheter som tillstånd måste ansökas för kan dock vara mycket komplex, då också ansökan tar mer tid. Att årlig rapportera till ministeriet beräknas ta 1,5-3 dagar, inkl. Att bereda rapporten och kommunicera med tillståndsmyndigheten. Det skulle mena cirka 500-1000 euro varje år. Dessutom skulle det vara några tillfälliga kostnader när företaget notifierar ministeriet av förändringar i

verksamheten eller i information i register. Siftorna ovan grundar sig på kalkyl avfattat av arbets- och näringsministeriet.

Utöver de administrativa kostnaderna åsamkas verksamhetsidkarna direkta kostnader av tillståndsförfarandet i form av tillståndsavgifter. Arbets- och näringsministeriet tar ut en avgift för tillståndet med stöd av 4 och 6 § i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Tillståndsavgiften fastställs i arbets- och näringsministeriets förordning om arbets- och näringsministeriets avgiftsbelagda prestationer och den bestäms utifrån den genomsnittliga tiden som använts för att handlägga ansökan.

Lagens ekonomiska konsekvenser för företagen består i skadeståndsansvaret för företagen och statens regressrätt i anslutning till det samt eventuell skyldighet att teckna en försäkring mot skador som orsakas tredje parter. De två första av dessa realiserar endast vid skador, men om de realiserar innebär det en avsevärd ekonomisk börda för verksamhetsidkaren. Verksamhetsidkarens ekonomiska risk i anslutning till skadeståndsansvaret och regressrätten begränsas genom det maximibelopp av ansvaret och regressrätten som anges i lagen.

Företagen åsamkas direkta kostnader av den försäkring som de enligt 6 § måste teckna mot skador som eventuellt orsakas tredje parter. För närvarande är den typiska försäkringssumman 60 miljoner euro och de kostnader som försäkringen åsamkar företagen uppgår till 60 000 – 120 000 euro per år. Man kan dock anta att i den inledande fasen är största delen av de finländska rymdföremålen små satelliter med kort livslängd i de lägsta omloppsbanorna. De skaderisker som hänför sig till sådana satelliter är små och uppsändningsfasen och det första året i omloppsbanan täcks vanligen av uppsändningsleverantörens ansvarsförsäkring, varvid arbets- och näringsministeriet kan avstå från försäkringskravet i enlighet med 6 § 2 mom.

Syftet med den föreslagna lagen är att erbjuda tydliga ramar för rymdverksamhet som bedrivs i Finland. Målet är en flexibel och smidig tillståndsprocess samt enhetliga och tydliga skyldigheter för verksamhetsidkarna. Detta tros ha en positiv inverkan på utvecklingen inom sektorn och den finländska konkurrenskraften. En trovärdig tillståndsprocess underlättar också finländska verksamhetsidkares samarbete med andra länders aktörer och anskaffning av uppsändningstjänster för rymdföremål från de mest pålitliga tillhandahållarna av uppsändningstjänster.

Anslutningen till registreringskonventionen har inga direkta konsekvenser för företagen.

4.2 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Finland har varit part i ansvarskonventionen ända sedan 1976. Sålunda bär Finland redan nu skadeståndsansvar för skador som orsakats av sådana rymdföremål för vilka Finland är utsändande stat. Skadeståndsansvaret av utsändande stat är inte beroende av om det är fråga om statens eget rymdföremål eller ett rymdföremål som sänts ut av en enskild verksamhetsidkare som är verksam i staten. Det kan bli fråga om ekonomiskt betydande ersättningar.

I den föreslagna lagen begränsas statens ansvar genom att det föreskrivs om skadeståndsansvar för verksamhetsidkaren och regressrätt för staten. Verksamhetsidkarens ansvar begränsas dock till ett bestämt maximibelopp. Sålunda bär staten fortfarande ansvar

för de ersättningar som överstiger maximibeloppet. Staten kan minska sin egen risk och verksamhetsidkarens risk genom att förutsätta att verksamhetsidkaren tecknar en försäkring, om verksamheten utifrån den riskbedömning som lämnats till arbets- och näringsministeriet är förenad med särskilda risker. Enligt de typiska ansvarsförsäkringar som för närvarande finns på marknaden är försäkringssumman 60 miljoner euro. Till den del som ersättningsansvaret överstiger maximibeloppet av försäkringen vilar dock försäkringsansvaret fortfarande på staten.

4.3 Konsekvenser för myndigheterna

Anslutningen till registreringskonventionen och den föreslagna lagen medför nya uppgifter för arbets- och näringsministeriet: att vara tillstånds- och övervakningsmyndighet för rymdverksamheten samt föra registret över rymdföremål. Arbetet i anslutning till dessa uppgifter är nytt för ministeriet och gäller i synnerhet handläggning av ansökningar, rådgivning i anslutning till tillstånds- och registreringsförfarandena, övervakning av rymdverksamheten, inrättande och förande av det nationella registret över rymdföremål samt anmälan av rymdföremål till FN:s register. De nya uppgifterna förutsätter också att man förvärvar nytt kunnande och upprätthåller det, liksom att man följer med den internationellrättsliga och tekniska utvecklingen på området.

I synnerhet i den inledande fasen kan man vänta sig att arbets- och näringsministeriet måste skaffa utomstående kunnande för att handlägga och bedöma tillståndsansökningarna, i synnerhet tekniska detaljer och riskbedömningar. Nationellt kan man skaffa expertis från till exempel VTT eller Lantmäteriverket och i fråga om större projekt från Europeiska rymdorganisationen. Enligt Europeiska rymdorganisationen kostar bedömningen av en tillståndsansökan 1000-10 000 euro beroende på projektets omfattning och komplexitet. I flera EU-länders nationella rymdlagstiftning förutsätts att den som ansöker om tillstånd betalar kostnaderna för bedömning av tillståndet, inbegripet kostnaderna för utomstående sakkunniga. Nederländerna utgör ett undantag och betalar bedömningen av statsmedel som tagits in särskilt i budgeten. I princip vore det även i Finland skäl att låta kostnaderna för utomstående bedömningar utgöra en del av tillståndsavgiften. I den inledande fasen då omvärlden utvecklas kunde det ändå vara motiverat att inte ta ut kostnaderna för utomstående bedömningar av verksamhetsidkarna, eftersom det också handlar om att utveckla myndighetens kunnande.

Lagen har konsekvenser för arbets- och näringsministeriet, som anvisas nya administrativa uppgifter i lagen. I övrigt förblir kompetensförhållandena och de administrativa ansvarsförhållandena mellan ministerierna oförändrade. Frågor som gäller statens eventuella ersättningsansvar ankommer på finansministeriet.

För närvarande har Finland inga egna satelliter i statliga ägo, men i framtiden kan det bli aktuellt med sådana. Enligt den föreslagna lagen ska tillstånd sökas på förhand hos arbets- och näringsministeriet även för att sända ut sådana. Härigenom säkerställs å ena sidan genomskådlighet och informationsutbyte inom den finländska rymdverksamheten å andra sidan att tillsynsmyndighetens kunnande och enhetliga praxis utvecklas. Nödvändiga säkerhets- och sekretesskrav beaktas i synnerhet i fråga om försvarets rymdverksamhet. Enligt 13 § i den föreslagna lagen kan arbets- och näringsministeriet bevilja statlig verksamhet befrielse från kraven på godkännande och övervakning samt inspektionsrätten. Även statens egna potentiella satelliter ska registreras i enlighet med 4 §.

4.4 Konsekvenser för miljön

I den föreslagna lagen har man velat fästa särskild uppmärksamhet vid miljökonsekvenser, i synnerhet vill man förhindra uppkomsten av rymdskrot. Genom propositionen åläggs verksamhetsidkaren att på förhand bedöma verksamhetens miljökonsekvenser på jorden, i luften och i rymden, att planera och vidta nödvändiga åtgärder för att undvika eller minimera skadliga miljökonsekvenser samt regelbundet rapportera verksamhetens miljökonsekvenser och vidtagna åtgärder till arbets- och näringsministeriet i årsrapporten till ministeriet. Dessutom åläggs verksamhetsidkaren att iaktta internationella anvisningar om rymdskrot och bedriva rymdverksamheten så att uppkomsten av rymdskrot minimeras.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 16 januari 2017 en arbetsgrupp som fick i uppgift att bedöma behovet av nationell rymdlagstiftning och dess omfattning utifrån FN:s rymdöverenskommelser och de internationella förpliktelserna samt att bereda ett förslag till ny nationell rymdlagstiftning i form av regeringens proposition. Dessutom skulle arbetsgruppen bereda ett förslag till åtgärder i anslutning till registrerings- och tillståndsförfaranden för rymdföremål och utarbeta eventuella andra förslag som gäller saken för arbets- och näringsministeriet. Arbetsgruppen sitter från den 1 februari till den 29 december 2017.

Arbetsgruppen sammankallades på så bred basis på möjligt genom att medlemmarna i delegationen för rymdärenden och dess sekretariat inbjöds att utse en företrädare till arbetsgruppen. I arbetsgruppen ingick företrädare för arbets- och näringsministeriet, utrikesministeriet, försvarsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, kommunikationsministeriet, Meteorologiska institutet, Lantmäteriverket, Tekes, föreningen Suomen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistys PIA ry och Aalto-universitetet samt en permanent sakkunnig från Helsingfors universitet. I samband med arbetet hörde arbetsgruppen sakkunniga från utrikesministeriet, justitieministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet, Kommunikationsverket, Trafiksäkerhetsverket och Lantmäteriverket.

Under beredningen av propositionen har man besökt de europeiska länder som har en nationell rymdlag. Diskussioner fördes med den norska rymdstyrelsen, rymdkontoret vid styrelsen för forskning och utbildning i Danmark, professor Irmgard Marboe, som ansvarade för utarbetandet av den österrikiska lagen, Belgiens vetenskapsmyndighet och Nederländernas teleförvaltningsmyndighet. Sakkunniga från Europeiska rymdorganisationens juridiska enhet har stött lagberedningen. Dessutom kommenterades lagförslaget av professor Lotta Viikari, direktör för institutet för rymd- och luftfartsrätt vid Lapplands universitet. Praktiska erfarenheter av tillämpningen av andra EU-länders nationella rymdlagar och internationella jämförelser av rymdlagar har utgjort ett viktigt stöd för lagberedningen under hela den tid arbetsgruppen för rymdlagen har suttit.

För att få en helhetsbild av statens juridiska ansvar på basis av FN:s rymdöverenskommelser beställde arbets- och näringsministeriet som stöd för lagberedningen en utredning om staternas ansvar i anslutning till internationell rymdverksamhet och om försäkringar i samband med verksamheten av advokatbyrån Bird&Bird. Utredningen var klar i mai 2017.

5.2 Remissyttranden

Yttrande om regeringens proposition har begärts av följande aktörer: statsrådets kansli, trafik- och kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, utrikesministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, miljöministeriet, Kommunikationsverket, Trafikverket, Lantmäteriverket, försvarsmakten, Finlands Akademi, Finlands miljöcentral, Innovationsfinansieringsverket Tekes, VTT, Centralhandelskammaren, Företagarna i Finland, föreningen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistys PIA ry, Aalto universitet samt luft- och rymdrättsinstitutet vid Universitet Lappland. Dessutom fanns arbets- och näringsministeriets begäran om yttrande på ministeriets webbplats.

En anslutning till registreringskonventionen har beretts redan i början av 1990-talet samt 1999 och 2000 vid utrikesministeriet, trafikministeriet samt handels- och industriministeriet. Ärendet har varit på remiss två gånger tidigare men inte slutförts, eftersom verksamhet i anslutning till uppsändning av satelliter inte har bedrivits i Finland.

I februari 2017 begärdes yttrande om en anslutning till registreringskonventionen av kommunikationsministeriet, justitieministeriet, utrikesministeriet, Innovationsfinansieringsverket Tekes samt föreningen Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry. I samtliga yttranden ansågs att Finland borde ansluta sig till konventionen. Enligt justitieministeriets och utrikesministeriets åsikt bör saken överlämnas till riksdagen för avgörande. Utrikesministeriet föreslog att anslutningen till registreringskonventionen läggs fram samtidigt som det föreslås att den nationella rymdlagen antas, eftersom saken kräver riksdagens godkännande.

DETALJMOTIVERING

1 Fördragets innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

Artikel 1 Artikeln innehåller de viktigaste definitionerna som används i konventionen. De är utsändande stat, rymdföremål och registerförande stat.

Enligt artikel 1 a avses med utsändande stat en stat som sänder ut ett rymdföremål eller medverkar vid utsändandet av ett rymdföremål eller en stat från vars territorium eller anläggning ett rymdföremål sänds ut. Registreringskonventionens definition av utsändande stat är densamma som ansvarskonventionens definition av utsändande stat och den motsvarar rymdfördragets definition.

Enligt artikel 1 b avses med rymdföremål även beståndsdelar av ett rymdföremål liksom dess bärraket och delar av den.

Enligt artikel 1 c avses med registerförande stat den utsändande stat i vars register ett rymdföremål förs in.

Artikel 2 Artikel 2.1 förpliktar den utsändande staten att registrera rymdföremål som den sänder ut i omloppsbanan runt jorden eller längre bort genom att föra in dem i ett lämpligt register som staten själv för. Den utsändande staten ska meddela Förenta nationernas generalsekreterare att ett sådant register har upprättats.

I artikel 2.2 sägs att om det finns flera utsändande stater, ska de avgöra sinsemellan vilken av dem som registrerar rymdföremålet. Detta kan göras genom en överenskommelse mellan de utsändande staterna. Det kan finnas flera utsändande stater men bara en registerförande stat.

Enligt artikel 2.3 fastställer den registerförande staten själv innehållet i registret och villkoren för registerföringen.

Bestämmelser om nationell registermyndighet och de uppgifter som ska föras in i registret föreslås ingå i 4 § i lagen om rymdverksamhet.

Artikel 3 Enligt artikeln ska FN:s generalsekreterare föra en förteckning där de uppgifter som lämnats om rymdföremål i enlighet med artikel 4 ska föras in.

Artikel 4 Enligt artikel 4.1 ska varje registerförande stat så snart som möjligt lämna FN:s generalsekreterare de uppgifter som anges i artikeln om varje rymdföremål som finns infört i dess register. Uppgifterna är namn på utsändande stat eller stater, lämplig beteckning eller registernummer på rymdföremålet, tidpunkt och område eller plats för utsändande, grundläggande parametrar för omloppsbanan, inbegripet omloppstid, banplanets lutning, apogeum och perigeum samt rymdföremålets allmänna syfte. Uppgifterna ska lämnas så snart som möjligt.

Enligt artikel 4.2 kan varje registerförande stat med jämna mellanrum lämna FN:s generalsekreterare ytterligare uppgifter om rymdföremål som finns införda i dess register.

Enligt artikel 4.3 ska varje registerförande stat så utförligt och snabbt som möjligt lämna underrättelse om rymdföremål som den tidigare har lämnat uppgifter om och som har varit men inte längre är i omloppsbanan runt jorden.

Utifrån de uppgifter som finns införda i FN:s register kan man i allmänhet snabbt få reda på vilken stat som har sänt ut ett rymdföremål.

Artikel 5 I artikeln sägs att om ett rymdföremål som har sänts ut i omloppsbanan runt jorden eller längre bort har märkts med en beteckning och/eller ett registernummer enligt artikel 4, ska den registerförande staten underrätta generalsekreteraren om detta, och generalsekreteraren ska föra in underrättelsen i registret.

Artikel 6 I artikeln bestäms om skyldighet för parterna i konventionen att bistå en annan part som inte har kunnat identifiera ett rymdföremål som har orsakat skada eller annars som kan vara farligt. Skyldigheten gäller i synnerhet sådana stater som förfogar över kontroll- och spåringsanläggningar. Begäran om bistånd kan framföras av antingen en part i konventionen eller FN:s generalsekreterare. Begäran ska innehålla så utförliga uppgifter som möjligt om tid, art och omständigheter vad beträffar händelserna. Parterna ska sinsemellan komma överens om arrangemangen för biståndet.

Artikel 7 Enligt artikeln ska hänvisningarna till stater tillämpas på varje internationell mellanstatlig organisation som bedriver rymdverksamhet, om organisationen förklarar att den antar de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i konventionen och om majoriteten av organisationens medlemsstater är parter i registreringskonventionen och rymdfördraget.

Bland annat Europeiska rymdorganisationen ESA har antagit rättigheterna och skyldigheterna enligt registreringskonventionen.

Artikel 8 Artikeln innehåller sedvanliga bestämmelser om undertecknande, ratificering och godkännande av konventionen, anslutning till konventionen samt konventionens ikraftträdande.

Enligt artikel 8.1 är konventionen öppen för undertecknande av alla stater vid FN:s huvudkontor i New York. De kan ansluta sig till konventionen när som helst efter det att den har trätt i kraft.

Enligt artikel 8.2 ska konventionen ratificeras av de stater som har undertecknat den. Ratifikations- och anslutningsinstrumenten ska deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Enligt artikel 8.3 träder konventionen i kraft mellan de stater som har deponerat ratifikationsinstrument när det femte ratifikationsinstrumentet deponeras hos FN:s generalsekreterare. Detta ikraftträdandevillkor uppfylldes när X ratificerade konventionen x.x.xxx och konventionen trädde sålunda i kraft internationellt x.x..

Enligt artikel 8.4 träder konventionen i kraft den dag då ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponeras för de stater vars ratifikations- eller anslutningsinstrument deponeras efter denna konventions ikraftträdande.

Enligt artikel 8.5 ska generalsekreteraren underrätta alla stater som har undertecknat konventionen eller anslutit sig till den om datum för undertecknande av konventionen, datum för deponering av ratifikations- eller anslutningsinstrument och datum för konventionens ikraftträdande samt om andra meddelanden som gäller konventionen.

Artikel 9 Enligt artikeln får varje part i konventionen föreslå ändringar i konventionen. Ändringarna träder i kraft för varje part som godkänner ändringarna när en majoritet av parterna har godkänt dem, och därefter för varje part den dag den godkänner ändringarna.

Artikel 10 I artikeln bestäms om översyn av konventionen vid FN:s generalförsamling eller en konferens som sammankallas särskilt. Denna översyn ska i synnerhet beakta alla betydande tekniska framsteg, inbegripet sådana som hänför sig till identifiering av rymdföremål.

Artikel 11 Enligt artikeln kan varje part frånträda konventionen genom att skriftligen meddela detta till Förenta nationernas generalsekreterare. Frånträdanen träder i kraft ett år efter den dag då underrättelsen togs emot.

Artikel 12 Enligt artikeln är de arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texterna lika giltiga.

2 Lagförslag

2.1 Lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den internationella konventionen om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden

I 95 § i Finlands grundlag förutsätts att bestämmelser i en internationell förpliktelse som hör till området för lagstiftningen ska sättas i kraft nationellt genom en särskild ikraftsättandelag. Bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i en internationell förpliktelse ska sättas i kraft genom en blankettlag eller en blandad lag också när det på grund av förpliktelsen är nödvändigt att granska det materiella innehållet i den nationella lagstiftningen. Propositionen innehåller ett förslag till blankettlag.

1 §. Paragrafen innehåller en bestämmelse genom vilken de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft. De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen specificeras nedan i avsnittet som gäller behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Om ikraftträdandet av lagen och om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i konventionen än de som hör till området för lagstiftningen ska enligt förslaget bestämmas genom förordning av statsrådet. Lagen avses träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft internationellt för Finland.

2.2 Lagen om rymdverksamhet

1 § Tillämpningsområde Den föreslagna lagen är avsedd att tillämpas på rymdverksamhet som omfattas av Finlands kompetens och som hänför sig till sådana förpliktelser enligt internationell rätt som är bindande för Finland.

Enligt artikel 6 i rymdfördraget bär de fördragsslutande staterna internationellt ansvar för sin verksamhet i yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar, antingen denna verksamhet äger rum i statlig eller icke-statlig regi. De fördragsslutande staterna ansvarar också för att verksamheten äger rum i överensstämmelse med bestämmelserna i detta fördrag. För icke-statlig rymdverksamhet krävs tillstånd och fortlöpande övervakning från vederbörande stats sida.

I fördraget definieras inte desto närmare vilken slags verksamhet (på engelska *national activities*) statens ansvar enligt den första meningen i artikel berör eller när en stat är den "vederbörande stat" (på engelska *the appropriate State Party*) som avses i den andra meningen i artikeln. Sålunda har de fördragsslutande staterna i sin nationella lagstiftning försökt definiera den verksamhet som de anser sig vara internationellt ansvariga för och den verksamhet som kräver statligt tillstånd.

Statens kompetens, som vanligtvis indelas i den lagstiftande, den dömande och den verkställande makten, har nära koppling till begreppet statens suveränitet. Utgångspunkt är territorialitetsprincipen, enligt vilken varje stat i princip har omfattande kompetens på sitt eget territorium på ett sätt som utesluter andra stater. Med territorium jämföras av hävd territorialvatten och farkoster i ett statligt register. Om en stat vill använda så kallad extraterritoriell kompetens, ska den i allmänhet påvisa ett verkligt samband mellan saken i fråga om och utövandet av kompetensen, med hänsyn till även andra staters rättigheter. En stat har dessutom kunnat basera sin kompetens på medborgarskapsprincipen och i fråga om vissa internationell brott även på universalprincipen.

I de andra ländernas lagar som reglerar rymdverksamheten har tillämpningsområdet i allmänhet angetts som rymdverksamhet som bedrivs på statens territorium eller på en farkost eller anläggning som är registrerad i staten samt rymdverksamhet som bedrivs av en medborgare i staten eller en juridisk person som är registrerad i staten. Detta rekommenderas också i FN:s resolution om rekommendationer för utarbetandet av nationell lagstiftning (68/74) och i Sofia-modellagen. En del stater begränsar dock tillämpningen på grundval av medborgarskap till fall där rymdverksamhet bedrivs utanför territorier som omfattas av staternas suveränitet (Norge), där tillämpningen baserar sig på internationella avtal (Belgien) eller där så har angetts i författningar på längre nivå (Holland). Storbritanniens lag är tillämplig på brittiska medborgare på Storbritanniens territorium, medan rymdverksamhet som brittiska medborgare bedriver på andra ställen och som andra länders medborgare bedriver i Storbritannien står utanför lagens tillämpningsområde. I den internationella debatten har det dock ansetts viktigt att tillämpningsområdet ska omfattande landets medborgare utan begränsningar, så att en heltäckande statliga övervakning av rymdverksamheten säkerställs.

Enligt 1 mom. tillämpas lagen på rymdverksamhet som bedrivs på Finlands territorium. Finlands territorium omfattar Finlands landområden, territorialvatten och luftrum. Dessutom har Finland i den ekonomiska zonen som ligger omedelbart utanför Finlands territorialvatten i enlighet med folkrätten jurisdiktion med avseende på uppförande och användning av konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner samt på skydd av den marina miljön och marinvetenskaplig forskning, liksom också andra av folkrätten erkända rättigheter och

skyldigheter. Eftersom Finland för närvarande inte har sådan infrastruktur som behövs för att sända ut rymdföremål, avses med rymdverksamhet som bedrivs i Finland i första hand sådan styrning och övervakning av rymdföremål som sker från Finland. När tekniken utvecklas är det emellertid möjligt att man i framtiden även kan sända ut rymdföremål från finskt territorium.

Enligt 2 mom. 1 punkten ska lagen tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs på en farkost eller anläggning som är registrerad i Finland. Med farkost avses både fartyg och flygplan. Det är särskilt fråga om olika uppsändningsramper för rymdföremål som opererar ombord på fartyg och flygplan. Även om det ännu inte finns några sådana i Finland, är det skäl att beakta den framtida tekniska utvecklingen i lagstiftningen.

För närvarande är finländska utövare av rymdverksamhet tvungna att skaffa uppsändningen av satelliter och andra rymdföremål utanför Finlands gränser. Företag som erbjuder uppsändningstjänster finns till exempel i Förenta staterna, Indien och Ryssland. Även styrningen och övervakningen av rymdföremål kan skötas utanför Finland. Då bedrivs rymdverksamheten inte i Finland. Med stöd av FN:s rymdöverenskommelser kan Finland dock betraktas som ansvarig stat, om en finländsk aktör skaffar uppsändning eller styrning utomlands. Det är vanligtvis fråga om en kombination där en finländsk aktör skaffar uppsändning utanför Finland samt styr och övervakar satelliten själv från Finland.

Enligt 2 mom. 2 punkten ska lagen i enlighet med personprincipen tillämpas på finska medborgare samt på juridiska personer med säte i Finland. Genom att skyldigheterna enligt lagen utsträcks till finska medborgare oberoende av platsen för rymdverksamheten säkerställs att Finland har möjlighet att övervaka rymdverksamheten och uppfylla sina internationella förpliktelser i samtliga situationer där Finland kan betraktas som ansvarig stat med stöd av FN:s rymdöverenskommelser. En finsk medborgare som är anställd hos en utländsk organisation ska dock inte omfattas av lagens tillämpningsområde när han eller hon under sin anställningstid deltar i organisationens rymdverksamhet.

Farkoster och anläggningar som är registrerade i Finland, finska medborgare samt juridiska personer med säte i Finland ska omfattas av lagens tillämpningsområde också när de befinner sig utanför Finlands gränser och inom en annan stats jurisdiktion, i internationellt luftrum, på öppna havet eller på områden utanför staternas suveränitet, såsom Antarktis. Sålunda kan finländska verksamhetsidkare vara skyldiga att iaktta flera staters lagstiftning i sin rymdverksamhet.

På rymdföremål som rör sig i finskt luftrum tillämpas bestämmelserna om civil luftfart i tillämpliga delar. Det här skulle gälla om man i framtiden även skall sända ut rymdföremål från finskt territorium. Då måste säkerhet till luftfart säkras.

2 § Definitioner I paragrafen definieras begrepp som är centrala med tanke på lagens tillämpning.

Enligt 1 punkten avses med rymdverksamhet utsändande av rymdföremål i rymden, styrning och övervakning av dem i rymden samt återbördande av dem till jorden.

Rymdverksamhet definieras inte i FN:s rymdöverenskommelser. I praktiken betraktas som rymdverksamhet åtgärder med vilkas hjälp man kan komma ut i rymden eller med vilkas hjälp rymden kan undersökas eller användas från rymden. Sålunda ingår det i

rymdverksamhet att sända ut rymdföremål i rymden och att återbörda rymdföremål till jorden. Utsändande omfattar också operering av uppsändningsinfrastruktur. Dessutom omfattar rymdverksamhet styrning och övervakning av rymdföremål i rymden. Styrning är alla åtgärder som hänför sig till att placera ett rymdföremål i omloppsbanan eller till dess flygförhållanden eller rörelser i rymden, såsom val, kontroll eller korrigerande av rymdföremålets omloppsbanan eller bana, inbegripet att vända rymdföremålet i en annan ställning. Med övervakning avses annan inverkan på rymdföremålet, till exempel reaktion på kollisionssvarningar och annan övervakning.

Det förutsätts inte att rymdverksamheten fortsätter i rymden eller att föremål som sänts ut i rymden stannar i omloppsbanan runt jorden. Sålunda omfattar rymdverksamhet även verksamhet där avsikten inte är att rymdföremålet ska stanna i en omloppsbanan. Internationellt debatteras till exempel om sonderingsraketer (*sounding rockets*) och rymdturism (*sub-orbital flights*) är rymdverksamhet.

Av rymdverksamhet förutsätts inte heller att den lyckas. Sålunda omfattar lagens tillämpningsområde också misslyckade uppsändningar och rymdföremål som inte längre fungerar. Eftersom misslyckandena är förenade med de största riskerna för skador, är det väsentligt att de omfattas av lagens tillämpningsområde, i synnerhet ansvarsbestämmelserna.

Rymdverksamhet som avses i lagen är inte underleverantörers tillverkning av satelliter eller delar av sådana eller leverans av applikationer och system som behövs för att styra och övervaka satelliter. Utanför rymdverksamheten stannar på motsvarande sätt stannar tillverkning av forskningsutrustning som finns i satelliter och andra rymdföremål samt mottagning av information som utrustningen genererar. En förutsättning för att lagen ska tillämpas är att ansvaret för rymdverksamheten, dvs. utsändandet eller styrningen av satelliten ligger i Finland eller hos en finländsk aktör.

Den föreslagna definitionen av rymdverksamhet motsvarar definitionen i Sofia-modellagen. En motsvarande definition finns i den danska lagen och en nästan likadan i Nederländerna. I den österrikiska lagen finns en motsvarande definition, men den har utökats med operering av uppsändningsinfrastruktur. Den belgiska lagen har ingen definition av rymdverksamhet. I den svenska lagen har mottagning av signaler eller information i annan form och uppsändning av sondraketer uttryckligen ställts utanför rymdverksamheten.

De internationella överenskommelserna definierar inte vad som är rymden eller var rymden börjar. Saken diskuteras årligen i den juridiska underkommittén till FN:s COPUOS-kommitté, men man har inte nått samförstånd. En definition av rymden skulle i första hand vara av betydelse i förhållande till luftfartsrätten, eftersom rymden och atmosfären regleras av olika internationella överenskommelser. Rymden är helt och hållet internationellt område, medan luftrummet ovanför en stats territorium och havsområde hör till statens suveränitet. I praktiken har avsaknaden av en definition ändå inte förorsakat några betydande problem.

Internationellt råder det enighet om att rymden börjar efter atmosfären. Det finns dock ingen bestämd höjd där atmosfären övergår i rymden, utan atmosfären tunnas så småningom ut till det vakuum som råder i rymden. Ofta definieras rymden så att den börjar vid den s.k. Karmanlinjen på cirka 80-100 kilometers höjd, där luftens aerodynamiska lyftkraft upphör och vanliga flygplan inte kan flyga. Enligt en annan definition börjar rymden på den höjd där satelliter kan gå som lägst, på cirka 95-110 kilometers höjd. Som den vetenskapliga rymden

kan också betraktas det område där rymdvädret blir ett viktigare omgivande villkor än det vanliga vädret, på cirka 80 kilometers höjd.

Enligt den danska rymdlagen avses med rymden det område som finns högre upp än 100 kilometer över havet. Enligt förarbetena till den danska lagen har rymden definierats för att begränsa lagens tillämpningsområde och gränsen påverkar inte Danmarks ståndpunkt med avseende på var rymden börjar internationellt. I övrigt definierar de jämförda nationella lagarna inte rymden. Eftersom det saknas en internationell definition föreslås inte heller någon definition av rymden i den finska lagen.

Enligt 2 punkten avses med rymdföremål varje föremål som är utsänt eller enligt planerna ska sändas ut i yttre rymden, inbegripet delar av ett sådant föremål, och varje anläggning som har använts eller enligt planerna ska användas för att sända ut ett föremål i yttre rymden.

Enligt artikel 1 i FN:s ansvarskonvention avses med uttrycket "rymdföremål" även beståndsdelar av ett rymdföremål liksom också dess bärraket och delar av den. Samma definition ingår i artikel 1 i registreringskonventionen. Någon närmare definition finns inte i FN:s rymdöverenskommelser.

Rymdföremål har getts en vid definition, som täcker även delar och bärraket, eftersom förutom själva rymdföremålet kan även dess enskilda delar, dess bärraket eller bärraketens delar orsaka skador. Från rymdföremålet kan delar lossna avsiktligt till exempel i samband med uppsändningen, när bärraketens olika delar lossnar planenligt. Delar kan också lossna oavsiktligt, till exempel till följd av en kollision eller vid fel. Den som sänt ut rymdföremålet ansvarar även för sådana lösa delar. Såsom det konstaterades ovan behöver ett rymdföremål inte vara i funktionsdugligt skick för att omfattas av lagens tillämpningsområde.

Av definitionen följer ändå inte att skyldigheterna i lagen skulle tillämpas på tillverkare av enskilda delar av ett rymdföremål. Den som sänder ut rymdföremålet har således det övergripande ansvaret för det, inklusive registrering av det och eventuella skador, oberoende av om någon annan har levererat delar eller programvara till satelliten. På motsvarande sätt, om en finländsk organisation levererar en del till en satellit eller en annan rymdföremål som opereras av någon annan, behöver det inte ansökas om tillstånd för delen och den hör inte till lagens tillämpningsområde.

Den föreslagna definitionen motsvarar definitionen i Sofia-modellagen och den danska lagen. Österrikes och Nederländernas definitioner är i övrigt likadana, men de nämner inte bärraket. I den belgiska lagens mycket detaljerade definition hänvisas till föremål som sänts upp eller ska sändas upp i omloppsbana och till bärraketer.

Enligt 3 punkten avses med verksamhetsidkare varje fysisk eller juridisk person som bedriver eller åtar sig att bedriva rymdverksamhet. Verksamhetsidkaren bär det huvudsakliga ansvaret för rymdverksamheten, så denne är den aktör som sänder ut eller skaffar utsändandet av rymdföremålet och ansvarar för styrningen och övervakningen av det. Verksamhetsidkaren är således den aktör som ensam eller tillsammans med andra utövar det faktiska bestämmande inflytandet över rymdföremålet. Verksamhetsidkarens verksamhet kan basera sig på ett särskilt avtal som ingåtts för ändamålet i fråga. Om det är fråga om ett rymdföremål vars flygning man inte kan påverka eller som inte kan styras efter att det placerats i omloppsbana, är verksamhetsidkaren den aktör som har bestämt att rymdföremålet ska placeras i omloppsbana. Vanligtvis är verksamhetsidkaren en juridisk person, eftersom

rymdverksamhet kräver avsevärda resurser. När tekniken utvecklas, satelliterna blir mindre och kostnaderna för uppsändning sjunker är det emellertid möjligt att även fysiska personer kan sända ut rymdföremål.

3 § Godkännande av rymdverksamhet Genom paragrafen skulle genomföras nationellt bestämmelserna i artikel 6 i rymdfördraget, enligt vilken de fördragsslutande staterna bär ansvar för sin rymdverksamhet och bör övervaka rymdverksamheten och enskilda aktörer som bedriver rymdverksamhet ska ha av tillstånd från statens sida.

Tillstånd för rymdverksamhet ska sökas på förhand och det ska omfatta verksamhet som betraktas som en helhet. Vanligtvis söks tillstånd för utsändande av en satellit och för senare styrning och övervakning av den. Ansökan och tillståndet kan dock omfatta även flera satelliter som tillhör samma verksamhetsidkare och som sänds ut koordinerat, bildar ett system och eventuellt styrs tillsammans samt beträffande vilka omloppsbanorna och andra saker som är nödvändiga med tanke på riskerna, såsom eventuell informationsöverföring mellan satelliterna, satelliternas tekniska data och eventuella farliga ämnen, anges exakt i ansökan och tillståndsbeslutet.

Enligt artikel 6 i rymdfördraget får enskilda aktörer inte bedriva rymdverksamhet utan tillstånd från statens sida. I lagen föreslås emellertid att i Finland ska tillstånd sökas även för statliga verksamhetsidkares rymdverksamhet. Detta motsvara lagstiftningen i Danmark och Österrike. Genom att utsträcka tillståndsförfarande till även statliga verksamhetsidkare säkerställs å ena sidan genomskådlighet och informationsutbyte inom den finländska rymdverksamheten å andra sidan att tillsynsmyndighetens kunnande och enhetliga praxis utvecklas. Eventuella säkerhets- och sekretesskrav beaktas i synnerhet i fråga om försvarets rymdverksamhet.

Förvaltningslagen (434/2003) skulle tillämpas på behandling av tillståndsansökan samt tillståndsbeslut. När det gäller enskilda aktörer skulle affärs- och yrkeshemligheter beaktas vid tillståndsbehandlingen.

I tillståndsbeslutet kan intas närmare villkor för rymdverksamhetens säkerhet. Med villkoren skulle försäkras att verksamhetsidkaren följer förpliktelser av rymdavtal i sin verksamhet från början till slut.

I 2 mom. föreskrivs vilka förutsättningar som ska föreligga för att i fråga om rymdverksamheten och verksamhetsidkaren för att arbets- och näringsministeriet ska kunna bevilja tillstånd till rymdverksamheten i enlighet med 1 mom. När arbets- och näringsministeriet ställer vissa krav på rymdverksamheten som förutsättning för tillstånd ser ministeriet till att rymdverksamheten bedrivs i enlighet med FN:s rymdöverenskommelser och under finska statens övervakning.

Enligt 1 punkten ska verksamhetsidkaren ha nödvändiga förutsättningar, i synnerhet tillförlitlighet, teknisk sakkunskap och ekonomiska förutsättningar, att bedriva rymdverksamhet. När det gäller verksamhetsidkarens tillförlitlighet, tekniska sakkunskap och ekonomiska förutsättningar ska man bedöma om verksamhetsidkaren förmår sköta samtliga faser av rymdverksamheten från utsändande av rymdföremålet till styrning av det och upphörande med rymdverksamheten. Eftersom rymdverksamhet i princip ska betraktas som farlig verksamhet som är förenad med risker för avsevärda skador, är det väsentligt att säkerställa verksamhetsidkarens tillförlitlighet, tekniska sakkunskap och ekonomiska

förutsättningar. Rymdverksamheten och förutsättningarna att bedriva den bedöms som en helhet i förhållande till den planerade rymdverksamhetens omfattning och farlighet. Exempelvis uppsändningsverksamhet och utsändande och operering av kärndrivna rymdföremål skiljer sig avsevärt i farlighet från små satelliter som väger mindre än etthundra kilogram.

När man bedömer den tekniska sakkunskapen ska kraven stå i rätt proportion till den planerade rymdverksamheten. Verksamhetsidkaren bör ha det tekniska kunnande och den tekniska kompetens som behövs i den planerade rymdverksamheten. Verksamhetsidkaren bör visa att verksamhetsidkaren förmår bedriva rymdverksamheten. Det är fråga om en övergripande bedömning där man granskar verksamhetsidkarens beredskap, kunskaper på området samt kompetens med beaktande av omfattningen av rymdverksamheten enligt ansökan. Det behöver således inte ställas lika höga krav på tekniskt enklare rymdverksamhet som på tekniskt mer krävande rymdverksamhet. På rymdverksamhet tillämpas olika tekniska standarder. Standarderna lämpar sig dock inte alltid för små satelliter och det kan således inte förutsättas att de ska iakttas i alla situationer. Även små satelliter borde dock vad de tekniska egenskaperna beträffar motsvara allmän teknisk standard och nödvändiga kvalitetskrav.

När man bedömer de ekonomiska förutsättningarna ska man beakta verksamhetsidkarens ekonomiska omständigheter och resurser. Verksamhetsidkaren bör ha ekonomiska förutsättningar att sköta inte bara utsändandet av rymdföremålet utan också styrningen och övervakningen av det i dess omloppsbanan, inklusive de åtgärder som eventuella kollisionsevningar förutsätter. I detta sammanhang bedöms dessutom om verksamhetsidkaren förmår bära eventuellt ansvar för skador som verksamheten kan orsaka med hänsyn även till kraven i 6 § på ansvarsförsäkringar.

Enligt 2 punkten får rymdverksamheten inte medföra särskild fara för människor eller egendom eller den allmänna säkerheten. Under tillståndsförfarandet är det således viktigt att säkerställa att rymdverksamheten är säker.

I tillståndsansökan bör verksamhetsidkaren lämna ministeriet en bedömning av de risker för person- och sagskador på land, i luften och i rymden som hänför sig till verksamheten. Närmare bestämmelser om innehållet i riskbedömningen utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Riskbedömningen är av betydelse också när man bedömer grunderna för befrielse från försäkringsskyldigheten i enlighet med 6 § 2 mom.

För närvarande blir det aktuellt att bedöma i synnerhet satelliters säkerhetsrisker, eftersom tillståndsförfarandet i första hand skulle gälla satelliter som finländska verksamhetsidkare sänder ut utomlands. I framtiden är det emellertid möjligt att man sänder ut rymdföremål även från finskt territorium. Då måste utsändningssäkerheten och de risker som är förknippade med den bedömas ännu noggrannare när tillstånd beviljas och särskilda säkerhetskrav ställas på utsändandet.

I 3 punkten förutsätts att verksamhetsidkaren strävar i enlighet med 7 § efter att förhindra uppkomsten av rymdskrot samt skadliga konsekvenser för miljön på jorden, i luften och i rymden. Frågor om miljöskydd och rymdskrot regleras noggrannare i 7 §.

Enligt 4 punkten ska verksamhetsidkaren ha en plan för avslutande av verksamheten. Förutsättningen har nära anknytning till bestämmelserna om rymdskrot. Verksamhetsidkaren ska i tillståndsansökan redogöra för vad som händer med rymdverksamheten efter uppdraget,

till exempel övergår den på en annan verksamhetsidkare, blir rymdföremålet kvar i sin omloppsbana eller återvänder rymdföremålet till atmosfären.

Enligt 5 punkten får rymdverksamheten inte strida mot nationella säkerhetsintressen, Finlands internationella förpliktelser eller utrikespolitiska intressen. Rymdverksamhet ska bedrivas i enlighet med FN:s rymdöverenskommelser. I verksamheten ska dessutom beakta andra internationella förpliktelser som är bindande för Finland. Det bedöms från fall till fall utifrån den aktuella situationen huruvida rymdverksamheten överensstämmer med Finlands nationella säkerhetsintressen, internationella förpliktelser och utrikespolitiska intressen. Som stöd för bedömningen kan yttrande begäras av andra myndigheter, särskilt utrikesministeriet, försvarsministeriet och inrikesministeriet.

I 6 punkten förutsätts att verksamhetsidkaren uppfyller krav på försäkring i enlighet med 6 §.

Enligt 7 punkten ska verksamhetsidkaren iaktta Internationella teleunionens gällande regler.

Radioreglementet, som kompletterar Internationella teleunionens (ITU) stadga och konvention, innehåller regler om användningen av radiofrekvenser och fördelningen av radiofrekvenser på olika typer av radiotrafik. Syftet med radioreglementets obligatoriska samordnings-, anmälnings- och registreringsförfarande är att säkerställa att de satellitsystem som tas i bruk inte orsakar skadliga störningar för övrig radiokommunikation i världen. När det gäller radioutrustning i finländska föremål som sänts ut i rymden svarar Kommunikationsverket för förfarandena i fråga.

Kapitel III i radioreglementet innehåller bestämmelser som förvaltningarna ska tillämpa vid frekvenstilldelning tillsammans med andra förvaltningar. Förvaltningarna ska sända uppgifter om planerade satellitsystem till Internationella teleunionens byrå för publicering så att andra förvaltningar ser dem i enlighet med artikel 9 i radioreglementet (advance publication in the International Frequency Information Circular). Det rekommenderas att uppgifterna sänds senast två år innan ett planerat system eller nät tas i bruk.

Vilket samordnings-, anmälnings- och registreringssystem enligt radioreglementet som väljs är beroende av det frekvensområde som används. Om satellitsystemet omfattas av förfarandet enligt artikel 9.1, är förfarandet enklare och syftet är i huvudsak att informera andra förvaltningar. Andra förvaltningar har möjlighet att inom fyra månader efter publiceringen underrätta den publicerande förvaltningen om förutspådda störningar i system som de använder eller planerat. Den anmälade förvaltningen ska försöka lösa problemen utan ändringar i andra förvaltningars system och endast om sådana metoder inte hittas begära att andra förvaltningar undersöker lösningsmetoder som innebär att de ändrar sina egna system. De förvaltningar som är parter ska försöka nå samförstånd i saken och vid behov kan vilken berörd förvaltning som helst begära att Internationella teleunionens byrå ska bistå med att lösa problemen. Den förvaltning som har publicerat uppgifterna ska också efter fyra månader informera Internationella teleunionen om hur problemlösningen framskrider.

När det gäller satellitsystem som omfattas av förfarandet enligt artikel 9.2 i radioreglementet ska förvaltningarna före frekvenstilldelningen eller anmälan om den till Internationella teleunionen genomföra ett samordningsförfarande, vars syfte är att avgöra saken genom överenskommelser med andra förvaltningar. Om förvaltningarna inte når samförstånd, kan vilken förvaltning som helst begära att Internationella teleunionens byrå ska bistå med att avgöra saken.

Anmälan och registrering av frekvenstilldelning i det internationella frekvensregistret genomförs i enlighet med artikel 11.

För innehav och användning av radiosändare krävs dessutom med stöd av informations samhällsbalken (917/2014) radiotillstånd som beviljas av Kommunikationsverket, om inte något annat föreskrivs i lag. Ett radiotillstånd kan förenas med villkor som behövs för en effektiv och ändamålsenlig användning av frekvenserna och för kommunikationsmarknadens effektivitet samt för förebyggande och avhjälpan av störningar i radiokommunikationen. I villkoren för radiotillstånd beaktar Kommunikationsverket bland annat samordningsförfarandena med andra förvaltningar enligt radioreglementet.

Enligt 8 punkten ska verksamhetsidkaren iaktta de gällande författningarna om exportkontroll. Ett företag behöver tillstånd för att exportera produkter med dubbel användning utanför Europeiska unionen. I Finland är utrikesministeriet den myndighet som övervakar exporten av produkter med dubbel användning.

Genom exportkontroll försöker man främja ansvarsfull export av finländsk teknik och förhindra att finländsk teknik används för att utveckla massförstörelsevapen, för icke-önskvärd militär användning, för användning som strider mot Finlands intressen eller för användning som kränker de mänskliga rättigheterna eller internationell humanitär rätt. Tack vare exportkontrollen får finländska företag tillgång till kontrollerade produkter och teknik som tagits fram på andra ställen.

Exportkontrollskyldigheter i anslutning till rymdverksamhet kan följa av tre nationella lagar som reglerar exporten av strategiska produkter samt av internationella exportkontrollordningar som hänför sig till exportkontroll av missiler, missilteknik, obemannade luftfartyg och deras teknik.

Den som bedriver rymdverksamhet ska till sin tillståndsansökan foga en redogörelse för att verksamhetsidkaren iakttar lagstiftningen om exportkontroll och exportkontrollordningarna. I redogörelsen ska verksamhetsidkaren försäkra att den tillståndssökandes rymdverksamhet inte är sådan verksamhet som regleras i lagen om kontroll av exporten av produkter med dubbel användning (562/1996), lagen om export av försvarsmateriel (282/2012) eller skjutvapenlagen (1/1998). Dessutom ska den tillståndssökande försäkra att rymdverksamheten inte är sådan verksamhet som regleras genom internationella exportkontrollordningar som begränsar export av missiler, missilteknik, obemannade luftfartyg och deras teknik.

Internationella exportkontrollordning för missiler, missilteknik, obemannade luftfartyg och deras teknik, som Finland har bundit sig till politiskt, är bland annat exportkontrollordningen för missilteknik (Missile Technology Control Regime, MTCR) och koden för att förhindra spridning av långdistansmissiler (Hague Code of Conduct against Ballistic Missile Proliferation, HCOC). MTCR begränsar spridningen av missiler, missilteknik och obemannade luftfartyg och deras teknik. HCOC begränsar spridningen av långdistansmissiler. Kodens syfte är att med hjälp av förtroendehöjande åtgärder komplettera de ordningar som är fokuserade på nedrustning och förhindrande av spridning av massförstörelsevapen. Med hjälp av koden försöker man begränsa utvecklandet,

användningen och spridningen av samt försök med ballistiska missiler. Den förbjuder inte innehav av missiler eller användning av dem i yttre rymden för fredliga syften.

I Finland finns tre myndigheter som reglerar exporten av strategiska produkter. Utrikesministeriet är den tillståndsmyndighet som övervakar exporten av produkter med dubbel användning, försvarsministeriet är den tillståndsmyndighet som övervakar exporten av försvarsmateriel och Polisstyrelsen är den tillståndsmyndighet som övervakar exporten av civila vapen och patroner. Rymdverksamhet kan vara förenad med exportkontrollskyldigheter där antingen utrikesministeriet eller försvarsministeriet är tillståndsmyndighet. Av denna orsak begär arbets- och näringsministeriet, som beviljar tillstånd till rymdverksamhet, vid behov på grundval av redogörelsen från den som bedriver rymdverksamhet yttrande av utrikesministeriet och försvarsministeriet om uppfyllandet av villkoren för att erhålla tillstånd och behovet av att ansöka om egentligt exporttillstånd.

Enligt det tredje momentet ska verksamhetsidkaren i tillståndsansökan lämna en med tanke på tillståndsprövningen nödvändig och tillförlitlig utredning om att de förutsättningar som anges i 2 mom. föreligger. Arbets- och näringsministeriet kan be nödvändig information tills det har tillräckligt information för att fatta beslutet.

Det är inte ägaren till ett rymdföremål som är skyldig att ansöka om tillstånd till rymdverksamhet utan verksamhetsidkaren, dvs. den aktör som utövar det faktiska bestämmande inflytandet i fråga om utsändande, styrning och övervakning av rymdföremålet. Verksamhetsidkaren och rymdföremålets ägare kan vara olika aktörer. Rymdföremålets ägarförhållanden beaktas när förutsättningarna för tillstånd bedöms. Ägarförhållandena kan vara av betydelse särskilt när man bedömer de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten och eventuella konflikter med Finlands utrikespolitiska intressen.

Det är ändamålsenligt att utfärda närmare bestämmelser om innehållet i tillståndsansökan, nödvändiga handlingar och intyg på förordningsnivå.

4 § Registrering Genom paragrafen verkställs de skyldigheter som baserar sig på registreringskonventionen att föra ett nationellt register över rymdföremål och meddela vissa uppgifter till FN:s register.

Arbets- och näringsministeriet ska föra ett register över rymdföremål, som innehåller uppgifter om alla rymdföremål som sänds ut i omloppsbanan eller någon annanstans i rymden och beträffande vilka Finland är utsändande stat i enlighet med artikel 1 i registreringskonventionen, ensam eller tillsammans med andra stater.

Registrering av rymdföremål är en allmänt godkänd princip inom den internationella rymdrätten. Registreringsskyldigheten motsvarar havs- och luftfartsrättens skyldigheter att registrera fartyg och luftfartyg.

Genom paragrafen inrättas ett nationellt register över rymdföremål genom att verkställa skyldigheten enligt artikel 2 i FN:s konvention om registrering av rymdföremål, enligt vilken den utsändande staten är skyldig att registrera rymdföremål i ett nationellt register. Registret ska vara offentligt och tillgängligt på arbets- och näringsministeriets webbplats. Enligt artikel i registreringskonventionen är staten också skyldig att underrätta FN om att ett sådant register har upprättats.

I artikel 1 i registreringskonventionen definieras utsändande stat som en stat som sänder ut ett rymdföremål eller medverkar vid utsändandet av ett rymdföremål (*procures the launch*), eller en stat från vars territorium eller anläggning ett rymdföremål sänds ut. Motsvarande definition finns i ansvarskonventionen och i artikel 7 i rymdfördraget.

Definitionen av utsändande stat har tolkats på olika sätt. De andra tre faktorerna, utsändande, territorium och anläggning, är i princip klara, men det finns olika tolkningar av när en stat ska anses medverka vid utsändandet, i synnerhet om rymdverksamheten bedrivs av enskilda verksamhetsidkare. Enligt den vida tolkning anses den stat som har beviljat tillstånd till rymdverksamheten som utsändande stat.

Exempelvis enligt förarbetena till den österrikiska lagen anser sig Österrike vara utsändande stat, som har medverkat till att ett rymdföremål sänts upp, om Österrike har beviljat tillstånd till verksamheten. Däremot anser Nederländerna att man aldrig är utsändande stat, om rymdverksamheten bedrivs av enskilda verksamhetsidkare, även om staten skulle ha beviljat tillstånd till verksamheten i fråga. Nederländerna för registret över rymdföremål så att det har två delar: i den ena delen registreras rymdföremål, för vilkas tillstånd och övervakning Nederländerna anser sig vara ansvarig med stöd av artikel 6 i rymdfördraget, och i den andra delen rymdföremål som den nederländska staten själv har sänt ut och således är utsändande stat för. I den juridiska litteraturen anses dock allmänt Nederländernas linje företräda en alltför strikt tolkning. Enligt förarbetena till den danska lagen Danmark anser sig vara utsändande stat i de fall då den sänder ut ett rymdföremål, dvs. är ansvarig för rymdföremålet, eller där Danmark på något annat sätt medverkar vid utsändandet, till genom att godkänna ett rymdföremål innan det sänds upp utomlands.

I flera andra stater som omfattas av jämförelsen registreras rymdföremål som sänds ut av enskilda näringsidkare i det nationella registret, om staten i fråga anser sig vara utsändande stat. Även i Finland vore det motiverat att utgå ifrån att Finland är utsändande stat, om Finland har beviljat tillstånd till rymdverksamheten i enlighet med denna lag. Det är dock skäl att påpeka att det inte går att ändra internationell rätt genom nationella tolkningar. Om det blir aktuellt att pröva ett ärende som ett internationellt rymdskadefall, bedöms den utsändande statens ställning i ljuset av FN:s rymdöverenskommelser, oberoende av statens egen tolkningslinje. Tolkningen av begreppet utsändande stat diskuteras regelbundet internationellt, bland annat i FN COPUOS:s juridiska subkommitté.

Enligt artikel 8 i rymdfördraget ska den stat i vars register ett rymdföremål förs behålla domsrätt och kontroll (på engelska *jurisdiction and control*) över föremålet. Staten behåller domsrätten och kontrollen även då föremålet befinner sig i rymden.

Registreringsskyldigheten enligt registreringskonventionen gäller föremål som är i omloppsbana runt jorden, såsom satelliter, och rymdföremål som sänds ut längre bort i rymden, exempelvis till månen eller andra himlakroppar. Sålunda gäller registreringsskyldigheten inte till exempel bärraketer eller andra föremål (inklusive sub-orbital flights), som återvänder till atmosfären utan att gå in i en omloppsbana. Registreringskonventionen gör ingen skillnad på huruvida ett föremål som registreras ska vara i funktionsdugligt skick. En del stater registrerar endast fungerande rymdföremål, medan en del registrerar även föremål som inte fungerar. Det är motiverat att registrera föremål som inte fungerar, eftersom även de kan orsaka skada och därför behöver man känna till även icke-fungerande föremål i rymden.

Enligt registreringskonventionen kan det finnas bara en registerförande stat. Om både Finland och en eller flera stater som är part i registreringskonventionen betraktas som utsändande stat, registrerar arbets- och näringsministeriet rymdföremålet, om de berörda staterna sinsemellan har kommit överens om att Finland är registerförande stat. De flesta som tillhandahåller uppsändningstjänster förutsätter att kundens satellit registreras i det nationella registret i kundens hemstat, inte i hemstaten för den som tillhandahåller uppsändningstjänsten.

Enligt artikel 2.3 i registreringskonventionen fastställer staterna själva innehållet i det nationella registret över rymdföremål. Enligt 2 mom. förs i registret in de uppgifter om ett rymdföremål som enligt registreringskonventionen ska anmälas till FN:s register. Dessa uppgifter är namn på utsändande stat eller stater, beteckning eller registernummer på rymdföremålet, rymdföremålets uppgift, tidpunkt och område eller plats för utsändande och parametrar för omloppsbanan (såsom omloppstid, banplanets lutning, apogeum och perigeum). Dessutom föreslås att i registret ska föras in verksamhetsidkarens namn och FO-nummer, rymdföremålets ägare samt uppsändningsanläggning. Arbets- och näringsministeriet, som för registret, ger varje rymdföremål en egen nationell registerbeteckning eller registernummer. Dessutom kan rymdföremålet ha tilldelats en beteckning av någon, såsom COSPAR (*Committee on Space Research*), och även den beteckningen kan föras in i registret.

För att fastställa rymdföremålets uppgift kan man använda standardklassificeringar, såsom fjärranalys, telekommunikation eller navigering.

I nuläget har ett rymdföremål vanligtvis minst en annan utsändande stat utöver Finland, eftersom i avsaknad av nationella uppsändningssystem sänds finländska näringsidkares rymdföremål upp från något annat land. Nationella samarbetsprojekt kan ha flera utsändande stater, om rymdföremålet till exempel styrs från något annat land än Finland. Samtliga utsändande stater förs in i det nationella registret och meddelas FN. Uppgifter om tidpunkt och plats för utsändandet hjälper till att bestämma den andra utsändande staten.

Uppgifterna till registret tas från tillståndsansökan på tjänstens vägnar före uppsändningen. I 10 § om uppgiftsskyldighet åläggs verksamhetsidkaren att meddela ändringar i de uppgifter som förts in i registret.

Arbets- och näringsministeriet förmedlar uppgifterna till FN:s generalsekreterare i enlighet med artikel 4 i registreringskonventionen i samarbete med utrikesministeriet. Enligt artikel 3 i registreringskonventionen ska FN:s generalsekreterare föra en förteckning över rymdföremål (*United Nation's Register of Objects Launched into Outer Space*). För registret svarar FN:s rymdorgan (UNOOSA) och registret finns tillgänglig på FN:s webbplats. Enligt artikel 4 i registreringskonventionen ska varje konventionsstat så snart som möjligt lämna FN de uppgifter som anges i artikeln. De fördragsslutande staterna kan lämna FN ytterligare uppgifter om rymdföremål vid behov, och dessutom är de skyldiga att meddela om ett rymdföremål som anmälts till registret inte längre är i omloppsbanan. Även i situationer där den som bedriver rymdverksamhet byts ut kan FN notificeras. FN har 2007 gett noggrannare rekommendationer om registreringspraxis genom resolution 62/101, där det anges enhetliga attribut för tid, plats och tekniska egenskaper, de ytterligare uppgifter som ska föras in i registret över rymdföremål och de uppgifter som ska registreras när förändringar inträffar. På FN:s webbplats finns dessutom en registreringsblankett.

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om uppgifter som är väsentliga med tanke på rymdverksamheten eller rymdföremålet och som ska föras in i registret. Andra uppgifter som är viktiga med tanke på rymdföremålet är till exempel uppgifter om rymdföremålets förväntade omloppstid och operativa livslängd, nyttolast, frekvens- och telemetriuppgifter, ägarförhållanden, överföringar från en verksamhetsidkare till en annan och avslutande av verksamheten. Den tekniska utvecklingen, förändringar i internationella förpliktelser eller EU-lagstiftningen och nya rekommendationer eller praxis som FN meddelar kan förutsätta att nya uppgifter förs in i registret.

5 § *Ansvar för skador och statens regressrätt* I 1 mom. inskrivs den bestämmelse som finns i 4 § 2 mom. i lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som har utsänts i rymden (616/1970), som föreslås bli upphävd, enligt vilken en skada som orsakats av ett rymdföremål ersätts av statens medel. I lagens förarbeten (RP 30/1970) konstateras att det bör anses skäligt att hemlandet i första hand åläggs att åt sina medborgare utge ersättning för de skador de har lidit till sin person eller egendom

Enligt 2 mom. ska staten ha rätt att ta ut ersättning som staten betalat en skadelidande av verksamhetsidkaren. Staten kan bli tvungen att betala ersättningar för en skada som orsakats av ett rymdföremål med stöd av antingen förslaget till 1 mom. eller internationella förpliktelser. Bestämmelser om ersättande av skador som orsakats av rymdföremål finns i ansvarskonventionen och i artikel 7 i rymdfördraget. Dessutom kan en stat bli ersättningsansvarig med stöd av artikel 6 i rymdfördraget, om den bryter mot sina förpliktelser enligt artikel 6 och detta orsakar en skada.

Enligt artikel 2 i ansvarskonventionen har den utsändande staten strikt ansvar för en skada som orsakas på jordens yta eller på luftfartyg som är i luften. Enligt artikel 3 i konventionen är den utsändande staten ansvarig för en skada som ett rymdföremål orsakat ett annat rymdföremål eller dess besättning i rymden, om den måste anses bära skuld till skadan.

Enligt artikel 7 i rymdfördraget är varje stat som sänder ut rymdföremål internationellt ansvarig för en skada, som på jorden, i luftrummet eller i yttre rymden av dylikt föremål eller del därav tillfogas en annan fördragsslutande stat, dess fysiska eller juridiska personer.

Enligt artikel 1 i ansvarskonventionen avses med skada förlust av liv, kroppsskada eller annat men för hälsan eller förlust av eller skada på egendom tillhörig en stat eller en fysisk eller juridisk person, eller förlust av eller skada på egendom tillhörig en internationell organisation på regeringsnivå. Eftersom detta skadebegrepp anses överensstämma med den finska skadeståndslagen, intas ingen särskild definition av skada i lagförslaget.

Ansvarskonventionens definition av utsändande stat är densamma som registreringskonventionens, som beskrivs i 4 §.

Det kan finnas flera utsändande stater, och då kan Finland ha regressrätt också gentemot andra stater. I artikel 5.1 i ansvarskonventionen sägs att om det finns flera utsändande stater är de solidariskt ansvariga för en skada som rymdföremålet orsakat. Den skadelidande kan yrka full ersättning av alla eller endast en utsändande stat. Enligt artikel 5.2 i ansvarskonventionen kan de utsändande staterna komma överens om hur ansvaret ska fördelas. Enligt artikel 5.3 i ansvarskonventionen är den stat från vars territorium eller anordning rymdföremålet har utsänts en av de solidariskt ansvariga utsändande staterna.

I 2 mom. föreskrivs om ansvar för verksamhetsidkaren att iaktta ansvarsgrunderna enligt ansvarskonventionen. Har en skada orsakats på jordens yta eller på ett luftfartyg som är i luften, på dess passagerare eller på någon som tillhör dess besättning, har staten med avvikelse från 2 mom. rätt att ta ut ersättning som den betalat av verksamhetsidkaren, trots att denna inte har orsakat skadan uppsåtligen eller av vållande på det sätt som anges i 2 kap. 1 § 1 mom. i skadeståndslagen. I fråga om skador som inträffat någon annanstans är verksamhetsidkaren ansvarig för skadestånd som staten betalat till den del som verksamhetsidkaren med stöd av skadeståndslagen (412/1974) har varit ansvarig för skadan gentemot den skadelidande.

Ersättningsansvaret för den som bedriver rymdverksamhet och statens regressrätt i fråga om skador som orsakats på jordens yta eller i luften begränsas till ett skäligt belopp så att den som bedriver rymdverksamhet i viss mån kan organisera sin planerade rymdverksamhet med beaktande av värsta tänkbara påföljd. Om verksamhetsidkarens ansvar inte alls begränsas i lagstiftningen, kan man anta att i en ersättningssituation räcker verksamhetsidkarens bärförmåga inte till, varvid statens obegränsade regressrätt ändå inte kan tillgodoses till fullt belopp. I fråga om skador som inträffar i rymden finns det ingen övre gräns för ersättningsansvaret.

Avsikten är ändå inte att tillämpa begränsningen av ersättningsskyldigheten om verksamhetsidkaren har försummat att iaktta denna lag eller förutsättningarna för tillstånd enligt i 3 § 2 mom. eller villkoren i ett tillstånd som beviljats med stöd av 3 §.

Danmarks, Sveriges, Österrikes, Belgiens, Nederländernas och Frankrikes lagar om rymdverksamhet samt Sofia-modellagen innehåller alla litet olika formulerade bestämmelser om att staten kan framställa regressanspråk till den som bedriver rymdverksamhet, om staten i enlighet med ansvarskonventionen har betalat ersättning för en skada som orsakats av ett rymdföremål. I regel är regressrätten begränsad till en viss summa i fråga om skador som orsakats på jorden eller i luften, men när det gäller skador i rymden finns det ingen övre gräns för ersättningen. I allmänhet är maximibeloppet detsamma som förutsätts av ansvarsförsäkringen. I den belgiska lagen är maximibeloppet undantagsvist angett till 10 procent av verksamhetsidkarens medelomsättning de föregående tre åren. I den svenska lagstiftningen är ansvaret över huvud inte begränsat.

Fel på signalerna tycks inte vara en skada som orsakats av ett rymdföremål.

6 § Försäkring Enligt 1 mom. ska verksamhetsidkaren teckna en försäkring mot skador som orsakas tredje parter (nedan ansvarsförsäkring).

På marknaden finns två slags försäkringar med anknytning till rymdverksamhet: egendomsförsäkringar (*space property damage insurance*), som täcker skador som rymdföremålet orsakar sig själv, såsom att det går sönder och förstörs, och ansvarsförsäkringar (*third party liability insurance*), som täcker skador som rymdföremålet orsakar tredje parter under uppsändningen eller medan det är i omloppsbanan.

I de EU-länder som har en nationell rymdlag finns ingen enhetlig praxis för försäkringar för rymdföremål. En del av de länder som omfattas av jämförelsen har angett att det är obligatoriskt för verksamhetsidkarna att teckna en ansvarsförsäkring i lagstiftningen (t.ex. Frankrike, Österrike, Nederländerna) eller i tillståndspraxisen (t.ex. Storbritannien), medan andra länders lagstiftning överlåter åt tillståndsmyndigheten att pröva behovet av försäkring

(t.ex. Danmark, Belgien) eller inte alls reglerar saken (t.ex. Sverige). En del stater fastställer försäkringens maximibelopp i lag (t.ex. Frankrike, Österrike, i Danmark på förordningsnivå), medan en del hänvisar till det maximibelopp som står att få (t.ex. Nederländerna). Egendomsförsäkring förutsätts ingenstans.

I fråga om små satelliter och särskilt vetenskapssatelliter som används för undervisnings- och forskningssyften kan ansvarsförsäkringens pris bli för högt och till och med förhindra sådana aktörers rymdverksamhet, om statens krav på försäkringsersättningar är för stora i förhållande till de övriga kostnader för uppdraget eller aktörens ekonomiska bärformåga. Sålunda vore det motiverat att föreskriva om möjlighet att avstå från försäkringskravet i vissa situationer som anges i lagen. Till små satelliter hänför sig dock samma slags risker för skador som till stora satelliter, särskilt om material som inte brinner upp i atmosfären används i dem eller om de går i de omloppsbanor där trängseln är som störst. När man bedömer grunderna för att avstå från försäkringsskyldigheten är det därför viktigast att beakta de skaderisker som hänför sig till verksamheten.

Enligt 2 mom. 1 punkten behöver arbets- och näringsministeriet inte kräva försäkring, om uppsändningsleverantörens försäkring eller någon annan motsvarande försäkring täcker verksamhetsidkarens ansvar för skador som rymdföremålet orsakat. I regel har uppsändningsleverantören en ansvarsförsäkring för uppsändningsfasen, där även kunden, dvs. satellitens ägare eller verksamhetsidkaren, är försäkrad. Ansvarsförsäkringen för uppsändningsfasen gäller ofta en viss tid efter uppsändningen, när föremålet är i omloppsbanan, från några månader till ett år. Därefter står det att få en ansvarsförsäkring för verksamheten i omloppsbanan. Enligt en expertutredning som färdigställts på uppdrag av arbets- och näringsministeriet finns det i dag ungefär 40 företag på den internationella marknaden som erbjuder ansvarsförsäkringar. Försäkringsmarknaden för små satelliter är fortfarande stadd i utveckling.

Enligt 2 mom. 2 punkten behöver ministeriet inte kräva försäkring, om arbets- och näringsministeriet utifrån den bedömning av riskerna med rymdverksamhet som avses i 3 § 1 mom. 2 punkten kan godkänna risken för att rymdföremålen ska orsaka skador på jorden, i atmosfären och i rymden. Verksamheten kan anses vara förenad med mindre risk för skador, om rymdföremålet inte innehåller farliga ämnen eller delar och material som inte brinner upp i atmosfären eller om dess livslängd i omloppsbanan är kort. Vissa test- och forskningssatelliters livslängd i omloppsbanan kan vara till och med kortare än giltighetstiden för uppsändningsleverantörens ansvarsförsäkring. Huruvida man avstår från försäkringsskyldigheten baserar sig på en övergripande bedömning av skaderisken. Vid behov kan man anlita utomstående sakkunniga för bedömningen.

Styrningen och övervakningen av till exempel cube-satelliter, vilkas förväntade livslängd i omloppsbanan är mindre än 5 år och som sänds ut i omloppsbanan från den internationella rymdstationen (ISS), är tämligen standardiserad lågriskverksamhet, varvid det är skäl att överväga behovet av försäkring.

Enligt den österrikiska rymdlagen kan man avstå från försäkringsskyldigheten, om rymdverksamheten är förenlig med allmänt intresse, dvs. betjänar vetenskap, forskning eller undervisning. Dessutom beaktas riskerna med rymdverksamheten och verksamhetsidkarens ekonomiska bärformåga. Enligt den danska förordningen beaktas riskerna med rymdverksamheten när försäkringsbehovet bedöms.

Enligt 3 mom. är det inte nödvändigt att teckna försäkring, om staten själv är verksamhetsidkare.

Försäkringsbolaget har direkt ansvar för att betala ersättning, om det konstateras att ägaren till rymdföremålet i fråga är ersättningsskyldig. Detta innebär att den skadelidande och på motsvarande sätt staten kan rikta sina ersättningsanspråk direkt mot försäkringsbolaget oberoende av om rymdföremålets ägare kan och vill betala.

När man bedömer statens risker är det skäl att påpeka att den privata sektorns försäkringar inte förmår täcka alla skador som eventuellt omfattas av statens ersättningsansvar, eftersom statens ersättningsansvar gentemot tredje parter i princip är obegränsat.

7 § Miljöskydd och rymdskrot Enligt 1 mom. ska rymdverksamhet bedrivas på ett sätt som är hållbart med tanke på miljön. Syftet är i synnerhet att förhindra att verksamheten orsakar miljöskador på jordens yta, i luften eller i rymden.

Enligt artikel 9 i rymdfördraget ska de fördragsslutande staterna undvika skadlig nedsmutsning av rymden och himlakropparna och ogynnsamma förändringar på jorden.

Verksamhetsidkaren ska i sin tillståndsansökan bedöma de miljökonsekvenser på jorden, i luften och i rymden som hänför sig till verksamhetsidkarens rymdverksamhet. Verksamhetsidkaren ska lämna en utredning om å ena sidan den teknik, de komponenter och de produkter som ska användas i verksamheten och å andra sidan om de konsekvenser som verksamheten kan ha för jorden och atmosfären samt rymden. Dessutom ska verksamhetsidkaren beskriva vilka åtgärder som ska vidtas för att avvärja eller minska eventuella negativa miljökonsekvenser. I tillståndsansökan ska i synnerhet nämnas eventuella kärnbränslen och annat kärnmaterial. Enligt FN:s principer för användning av kärnbränslen som energikälla i rymden (*Principles Relevant to the Use of Nuclear Power Sources in Outer Space* 47/68 of 1992) ska användningen av kärnbränsle begränsas till uppdrag där syftet inte kan nås genom att använda andra bränslen.

Den belgiska lagen innehåller heltäckande bestämmelser om bedömning av miljökonsekvenserna. Även Sofia-modellagen har en särskild paragraf om miljöskydd. I de flesta länder är miljöskydd och miljökonsekvensbedömning en av förutsättningarna för att få tillstånd.

I 2 mom. föreskrivs om åtgärder för att undvika rymdskot i enlighet med tillämpliga internationella anvisningar.

Det finns inte någon allmänt godtagen juridisk definition av rymdskrot. I allmänhet avses med rymdskrot icke-fungerande rymdföremål som är i en omloppsbanan eller som återvänder till atmosfären, inbegripet delar av rymdföremål. Rymdskrot är således till exempel satelliter som inte fungerar, raketdelar, delar och bitar som har lossnat från raketer, annat material som har uppkommit i rymdverksamheten samt även så små partiklar som bränsledroppar, färgflagor och mikropartiklar. Rymdskrot uppkommer oplanerat när rymdföremål går sönder och kolliderar samt planerat i samband med verksamheten, till exempel när delar av bärraketer blir kvar i rymden.

Rymdskrot medför risk för kollisioner med andra rymdföremål i rymden. Dessutom kan rymdskrot orsaka personsador på astronauter i rymden samt person- och saksador på jorden och i luften, till den del som rymdskrotet inte brinner upp i atmosfären.

Det har meddelats flera internationella anvisningar om minimering av rymdskrotet. De viktigaste av dessa anses vara FN COPUOS och de viktigaste rymdorganisationernas gemensamma kommitté IADC:s (*Inter-Agency Debris Coordination Committee*) anvisningar om minimering av rymdskrotet. Dessutom har internationella standardiseringsorganisationen (*ISO International Standardization Organization*) publicerat ISO-standarder om kontroll över rymdskrotet. De europeiska rymdorganen har utarbetat gemensamma anvisningar, *European Code of Conduct for Space Debris Mitigation*

Syftet med samtliga ovannämnda anvisningar är att få staterna och övriga verksamhetsidkare att begränsa mängden rymdskrot. Anvisningarna ska iakttas när uppdrag planeras och i rymdverksamhetens samtliga faser, bland annat under uppsändning, i omloppsbanan och när föremålet lämnar omloppsbanan. Anvisningarna förutsätter bland annat att man begränsar uppkomsten av rymdskrot i samband med sedvanlig användning, minskar risken för att rymdföremål ska gå sönder medan de befinner sig i rymden, undviker att avsiktligt förstöra rymdföremål och andra skadliga åtgärder, försöker undvika kollisioner i omloppsbanan och minimerar riskerna för skador som beror på rymdföremålens bränsle (explosioner, kärnbränslen). Dessutom ska det säkerställas att rymdföremål återvänder på ett säkert sätt till atmosfären inom 25 år efter det att deras operativa livslängd har gått ut.

Ingen av de ovannämnda anvisningarna är bindande internationell rätt. Att iakttas dem är dock ett tecken på att verksamhetsidkaren är omsorgsfull. Detta kan vara av betydelse till exempel om man blir tvungen att bedöma om verksamhetsidkarens rymdföremål har skadat ett annat rymdföremål.

Den österrikiska lagen och Sofia-modellagen har en särskild paragraf om rymdskrot. I de flesta andra länder är det en förutsättning för att få tillstånd att man undviker rymdskrot.

8 § Överföring av rymdverksamhet Enligt paragrafen får ett rymdföremål eller rymdverksamhet överföras till en annan verksamhetsidkare eller ägare, som har bestämmande inflytande över rymdverksamheten eller rymdföremålet, endast om arbets- och näringsministeriet har godkänt överföringen på förhand i enlighet med 3 §.

I FN:s rymdöverenskommelser tar man inte ställning till överföring av rymdföremål från en stat till en annan. Den växande kommersiella verksamheten i rymden betyder sannolikt också att rymdföremål i större utsträckning kommer att överföras mellan olika staters verksamhetsidkare genom affärsköp och annan överföring av egendom. Saken har också behandlats i COPUOS, och enligt FN-resolution 68/74 om rekommendationer för nationell lagstiftning, som utfärdades som resultat av arbetet, ska överföring av innehavet och det bestämmande inflytandet i fråga om rymdföremål som är i en omloppsbanan vara beroende av tillstånd.

Förutsättningarna för rymdverksamhet efter en överföring ska bedömas i enlighet med 3 §. Den nya verksamhetsidkaren ska sålunda uppfylla samma förutsättningar för att få tillstånd som om verksamhetsidkaren ursprungligen hade ansökt om tillstånd. Detsamma gäller nya ägare, som har bestämmande inflytande över rymdverksamheten eller rymdföremålet. I tillståndsbeslutet kan intas närmare villkor för rymdverksamhetens säkerhet.

Tillstånd behövs för överföring till en ny verksamhetsidgare också i flera andra länder. I Danmark behövs tillstånd också för ny ägare. I Belgium behövs tillstånd om bestämmande inflytande över rymdverksamheten eller rymdföremålet överförs.

Enligt 2 mom. får arbets- och näringsministeriet kräva att överlåtelsen av ett rymdföremål eller rymdverksamhet på en annan ägare eller verksamhetsidkare förutsätter ett avtal mellan Finland och ägarens eller verksamhetsidkarens hemland, genom vilket Finland befrias från samtliga anspråk som grundas på internationellt skadeståndsansvar. Om ett sådant avtal saknas kan arbets- och näringsministeriet vägra att bevilja tillstånd.

I enlighet med rymdfördraget och ansvarskonventionen är Finland i egenskap av utsändande stat ansvarig för skador som rymdföremål orsakat och skyldig att övervaka verksamheten oberoende av om rymdverksamheten eller rymdföremålet har överlåtits på en annan verksamhetsidkare. Om den nya verksamhetsidkaren eller ägaren är etablerad i en stat som inte är utsändande stat, kan den staten i enlighet med FN:s rymdöverenskommelser inte vara internationellt ersättningsansvarig för skador som rymdföremålet orsakat. En sådan stat kan inte heller registrera rymdföremålet. Den ursprungliga verksamhetsidkarens eller ägarens hemstat och den nya verksamhetsidkarens hemstat kan dock avtala om att ersättningsansvaret och övervakningsansvaret överförs på den nya verksamhetsidkarens hemstat. Avtalet om ersättningsansvar är bindande endast för parterna, däremot inte för den skadelidande, som fortfarande kan rikta anspråk mot den ursprungliga utsändande staten.

9 § Uppgiftsskyldighet Ändringar som ska anmälas är alla ändringar som påverkar förutsättningarna för att bevilja tillstånd eller tillståndsvillkoren, inbegripet förändringar i ägarförhållandena, förändringar i tidpunkten och platsen för uppsändningen och uppsändningsanläggningen, störningar i anslutning till opereringen, såsom förlorad kontakt, och förändringar i företagets tekniska eller ekonomiska förutsättningar. Även förändringar i rymdföremålets och verksamhetsidkarens ägarförhållanden kan inverka på förutsättningarna för tillstånd. Ett ägarbyte kan påverka till exempel de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för verksamheten samt statens utrikespolitiska eller säkerhetsintressen. Därför ska det krävas att tillstånd söks på förhand även för överföring av innehavet. Dessutom ska verksamhetsidkaren meddela när uppsändningen har ägt rum. Verksamhetsidkaren ska också omedelbart underrätta arbets- och näringsministeriet om eventuella ändringar i de uppgifter som förts in i registret. Typiska ändringar är exakt uppsändningstidpunkt och exakta uppgifter om omloppsbanan efter det att rymdföremålet sänts ut.

Verksamhetsidkaren ska anmäla på förhand om rymdverksamheten upphör eller omedelbart efter att den upphört. Härmed avses både planerligt nedläggning av verksamheten och oplanerat slut på verksamheten, till exempel på grund av ekonomiska svårigheter eller tekniska orsaker. Utifrån anmälan om nedläggning kan ministeriet utfärda preciserande föreskrifter i enlighet med 10 § om nödvändiga säkerhetsåtgärder.

10 § Ändringar och återkallande För att säkerställa att lagen iakttas är det skäl att föreskriva att tillståndet ändras och återkallas om förutsättningarna för tillstånd inte längre föreligger eller tillståndsvillkoren inte har iakttagits.

Enligt grundlagsutskottets praxis skall myndighetens rätt att återkalla eller ändra tillstånd definieras genom lagen (GrUU 34/2012 rd). Det är nödvändigt att möjligheten att återkalla

och ändra tillstånd binds vid väsentliga förseelser eller försummelse. Innan återkallelse och ändring måste tillståndshavaren få chans att korrigera brister.

Grunderna för att ändra, avbryta eller återkalla ett tillstånd bedöms från fall till fall.

Exempelvis ändring av uppsändningsplatsen och anläggningen kan förutsätta att tillståndet ändras, likaså förändringar i rymdföremålets uppgift eller uppgifterna om dess omloppsbanor. Om förutsättningar för tillstånd inte föreligger, kan tillståndet ändras till exempel genom att man kräver att verksamhetsidkaren ska uppfylla ytterligare krav, såsom tekniska krav, eller genom att kräva tilläggsutredning, exempelvis om åtgärder för att skydda miljön. Tillståndet kan också ändras när det inträffar förändringar i verksamheten som är av betydelse för förutsättningarna för tillstånd, till exempel om en satellit inte återvänder till atmosfären på planerat sätt eller om satellitens uppgift skjuts fram.

Tillståndet kan återkallas om tillståndsvillkoren inte iakttas eller om i ansökan felaktiga eller bristfälliga uppgifter har getts som väsentligt har påverkat tillståndsprövningen. Tillståndet kan också återkallas om förutsättningar för tillstånd inte längre föreligger och verksamheten skulle ursprungligen inte ha getts tillstånd eftersom förutsättningar saknas. Tillståndet kan återkallas bara om bristerna eller försummelserna är väsentliga och om verksamhetsidkaren inte har korrigerat dem inom en tidsfrist satt av ministeriet.

Om tillståndet ändras eller avbryts eller återkallas efter det att rymdföremålet har sänts ut i rymden, måste det fortfarande gå att garantera att verksamheten är säker. Således kan ministeriet ställa noggrannare villkor i sitt ändringsbeslut för fortsatt säker verksamhet, till exempel kräva att rymdföremålet övervakas noggrannare. När ministeriet återkallar ett tillstånd kan det bestämma att verksamhetsidkaren ska vidta åtgärder för att ta rymdföremålet ur omloppsbanan och antingen återbörda det till atmosfären eller placera det utanför aktiva omloppsbanor, om detta är tekniskt möjligt. Ministeriet kan också bestämma att verksamheten ska överföras till någon annan verksamhetsidkare för att säkerställa fortsatt styrning och övervakning av rymdföremålet. Då fräntas den ursprungliga verksamhetsidkaren helt och hållet det bestämmande inflytandet över rymdföremålet. I dessa undantagssituationer försöker man dock i första hand hitta en fungerande lösning mellan verksamhetsidkaren och ministeriet för att garantera en säker verksamhet.

Motsvarande bestämmelser om ändring, avbrytelse och återkallelse av tillståndet finns i den danska, belgiska, nederländska och österrikiska lagstiftningen samt i Sofia-modellagen.

11 § Övervakning Enligt artikel 6 i rymdfördraget ska en stat efter att ha godkänt enskilda aktörers rymdverksamhet fortlöpande övervaka ("continuing supervision") denna verksamhet. I 1 mom. föreskrivs således att arbets- och näringsministeriet ska övervaka att lagen iakttas. Detta motsvarar Sofia-modellagen samt den danska, österrikiska, nederländska och belgiska lagstiftningen.

Genom övervakningen ska man framför allt säkerställa att förutsättningarna för tillstånd och tillståndsvillkoren iakttas.

I 2 mom. föreskrivs om skyldighet för verksamhetsidkaren att årligen lämna arbets- och näringsministeriet en rapport över rymdverksamheten. I rapporten ska verksamheten beskrivas allmänt liksom ändringar och störningar som hänför sig till verksamheten. Arbets- och näringsministeriet kan utarbeta en standardblankett för rapporteringen. Dessutom ska den som bedriver rymdverksamhet på begäran lämna ministeriet alla nödvändiga uppgifter som är av betydelse för övervakningen. Uppgiftsskyldighet är en viktig förutsättning för att

ministeriet ska kunna övervaka verksamheten effektivt. De uppgifter som begärs ska i sak hänföra sig till övervakningen.

Arbets- och näringsministeriet har inte nödvändigtvis den tekniska specialberedskap som behövs för att övervaka rymdverksamhet. Man har dock avtalat med Europeiska rymdorganisationen att ESA mot ersättning för kostnaderna kan bistå ministeriet vid övervakningen, även genom att delta i eventuella inspektioner enligt 12 §.

12 § Inspektionsrätt Övervakningen kan också förutsätta att man inspekterar verksamhetsidkarens fysiska lokaler, utrustning och verksamhet, i den mån de är av betydelse för rymdverksamheten. Därför ges i 1 mom. arbets- och näringsministeriet rätt att granska verksamhetsidkarens lokaler, utrustning och verksamhet i den mån detta är nödvändigt för övervakningen. Bestämmelsen kan tillämpas på både föregripande övervakningsuppgifter och övervakning i efterhand, som oftast inleds på grund av yttre händelser (såsom olyckor) eller när man misstänker en sådan händelse (t.ex. på grund av en anmälan). Det kan vara fråga om situationer där verksamhetsidkaren inte har lämnat erforderliga uppgifter om sin rymdverksamhet eller där det finns risk för person- eller sakskador. Ministeriet kan bemyndiga en annan myndighet eller en utomstående sakkunnig att förrätta inspektioner eller att bistå vid sådana. Utomstående sakkunniga berörs av samma skyldigheter när det gäller till exempel affärs- och yrkeshemligheter som myndigheter.

Enligt 2 mom. omfattar inspektionsrätten lokaler och områden som används för rymdverksamheten och som ägs eller används av verksamhetsidkaren. Verksamhetsidkarens lokaler föreslås höra till bestämmelsens tillämpningsområde för att möjliggöra konkret tillträde till de lokaler där rymdverksamheten bedrivs. Syftet med tillträdet ska vara att skaffa de uppgifter som behövs för övervakningen. Utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur ska inte omfattas av inspektionsrätten.

13 § Statliga verksamhetsidkare Lagen ska tillämpas på såväl enskilda som statliga verksamhetsidkare. Det vore emellertid ändamålsenligt om ministeriet hade möjlighet att bevilja statliga verksamhetsidkare befrielse från kraven på godkännande och övervakning. Exempelvis försvarsministeriet jämte underlydande statliga myndigheter kunde beviljas dispens från iakttagande av kraven på godkännande och övervakning i samband med utveckling, uppsändning och användning av satelliter som är avsedda för enbart militär användning eller annan rymdverksamhet som betjänar enbart militära syften. Möjligheten att bevilja dispens står inte i strid med artikel 6 i rymdfördraget, eftersom enligt artikeln förutsätter endast enskilda aktörers rymdverksamhet tillstånd och fortlöpande övervakning från statens sida. Statliga aktörers rymdföremål ska dock fortfarande registreras i enlighet med 4 §.

14 § Straffbestämmelser Den föreslagna paragrafen gör det möjligt att döma ut straff för brott mot vissa bestämmelser i lagen. Förutsättningen för att döma ut straff är att försummelsen är uppsåtlig eller beror på grov oaktsamhet. Straffbestämmelsen baserar sig på att rymdverksamhet anses allmänt vara en verksamhet som medför risker och som kan orsaka olyckor, skador och andra ogynnsamma påföljder. För att förebygga dem är det skäl att uppmuntra alla verksamhetsidkare att iaktta lagens bestämmelser så noggrant som möjligt.

Enligt 1 mom. 1 punkten kan en verksamhetsidkare bestraffas för brott mot 3 §, om rymdverksamhet bedrivs utan tillstånd. Rymdverksamheten ska vara godkänd innan den inleds. Kravet på att verksamheten ska vara godkänd på förhand hör till lagens kärnområden

och anses vara av avgörande vikt när man försöker se till att rymdverksamheten bedrivs på säker grund. För att framhäva vikten av att just detta krav iakttas och för att verksamhetsidkaren så effektivt som möjligt ska motiveras att skaffa tillstånd på förhand, anses det nödvändigt att föreskriva om bemyndigande att bestraffa verksamhetsidkare som bryter mot bestämmelsen. På motsvarande sätt ska en verksamhetsidkare kunna bestraffas för brott mot 8 §, om verksamhetsidkaren utan arbets- och näringsministeriets förhandsgodkännande överlåter ett rymdföremål eller rymdverksamhet på en annan ägare eller verksamhetsidkare. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att rymdföremål och rymdverksamhet överlåts endast med iakttagande av bland annat bestämmelserna om kvalitet och säkerhet i 3 §.

Enligt 2 punkten kan en verksamhetsidkare bestraffas för brott mot 6 §, om verksamhetsidkaren underlåter att teckna försäkring. Om verksamhetsidkaren måste teckna en försäkring enligt 6§, måste det således antas att rymdverksamheten i fråga eventuellt är förenad med verksamhet som medför risker Enligt 2 punkten kan verksamhetsidkaren också bestraffas om verksamhetsidkaren inte omedelbart lämnar arbets- och näringsministeriet uppgifter om ändringar som avses i 9 § eller uppgifter som ministeriet begärt med stöd av 11 § 2 mom. Många av de uppgifter som ska lämnas kan ha betydelse för både tillståndet och andra rymdföremål, andra verksamhetsidkare och rymdverksamhetens säkerhet.

För rymdverksamhetsförseelse ska böter kunna dömas ut förutsatt att gärningen inte har varit ringa eller strängare straff för den inte förskrivs någon annanstans i lag.

I 2 mom. hänvisas till strafflagens bestämmelser om lämnande av oriktiga uppgifter till myndigheterna. I 16 kap. 7 § i strafflagen föreskrivs redan nu att registeranteckningsbrott är straffbart, och detsamma gäller ingivande av osant intyg till myndighet enligt 8 § i det kapitlet och bedrägeribrott enligt 36 kap. 1—3 § i strafflagen. Det är bland annat straffbart att lämna en oriktig uppgift till en myndighet i syfte att orsaka ett i rättsligt avseende betydelsefullt fel i allmänt register som förs av en myndighet (SL 16:7.1 1 p) liksom att till en myndighet ge in ett i rättsligt hänseende betydelsefullt osant skriftligt intyg (8 § 1 mom.). För bedrägeribrott bestraffas bland annat den som vilseleder någon för att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning. Bedrägeriet kan också rikta sig mot en myndighet.

15 § *Ändringssökande* I paragrafen föreskrivs om sökande av ändring enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996) i beslut som arbets- och näringsministeriet har fattat med stöd av denna lag.

16 § *Ikraftträdande och övergångsbestämmelser*

I 1 mom. föreslås en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

I 2 mom. föreskrivs att den gällande lagen om räddning av och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970) ska upphävas. Bestämmelsen om att skador som orsakats av rymdföremål ska ersättas av statens medel i 4 § 2 mom. i lagen om räddning av och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden föreslås ingå i den föreslagna lagen om rymdverksamhet. Eftersom lagens övriga bestämmelser ingår i lagstiftningen om räddningsverksamhet föreslås att lagen upphävs i sin helhet.

17 § *Övergångsbestämmelser* I lagen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken rymdverksamhet som hör till lagens tillämpningsområde och som har börjats innan lagen träder i kraft kan fortsättas utan tillstånd för tolv månader från och med lagens ikraftträdelsedag.

3 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser får vid behov utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Bemyndigandet att utfärda förordning gäller tekniska preciseringar av lagbestämmelserna.

Enligt 3 § 4 mom. i den föreslagna lagen får närmare bestämmelser om de uppgifter och handlingar som ska lämnas i ansökan om tillstånd enligt 3 § utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. I 3 § 2 mom. föreskrivs om förutsättningarna för tillstånd, beträffande vilka verksamhetsidkaren enligt 3 mom. ska lämna en nödvändiga och tillförlitlig utredning. Genom arbets- och näringsministeriets förordning kan man precisera vilken slags utredning och vilka handlingar som ska betraktas som en sådan nödvändig och tillförlitlig utredning. Genom förordning borde det utfärdas mer detaljerade bestämmelser i synnerhet om de utredningar som hänför sig till verksamhetsidkarens tekniska och ekonomiska förutsättningar och till bedömningen av riskerna med rymdverksamheten.

Enligt 4 § 3 mom. i den föreslagna lagen får närmare bestämmelser om de uppgifter som ska föras in i registret över rymdföremål enligt 4 § utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Utöver de grundläggande uppgifter som ska föras in i registret kan det vara skäl att komplettera uppgifterna med andra uppgifter som anges i FN:s rekommendation om registreringspraxis eller andra uppgifter som den tekniska utvecklingen eller Finlands internationella förpliktelser förutsätter senare.

Enligt 7 § 3 mom. i den föreslagna lagen får närmare bestämmelser om bedömning av miljökonsekvenser och åtgärder som behövs för att undvika rymdskrot utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Enligt 7 § 1 mom. ska verksamhetsidkaren bedöma verksamhetens miljökonsekvenser i tillståndsansökan. Genom förordning kan det utfärdas närmare bestämmelser om vilka saker och utredningar som konsekvensbedömningen inbegriper. Enligt 7 § 2 mom. ska verksamhetsidkaren i enlighet med tillämpliga internationella anvisningar se till att rymdverksamheten inte ger upphov till rymdskrot. Genom förordning kan det preciseras vilka anvisningar som i synnerhet borde tillämpas på en viss typ av verksamhet.

Enligt 9 § 1 mom. i den föreslagna lagen är verksamhetsidkaren uppgiftsskyldig i fråga om ändringar som hänför sig till verksamheten. Enligt 9 § 2 mom. får närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

Enligt 11 § 2 mom. i den föreslagna lagen ska verksamhetsidkaren årligen lämna arbets- och näringsministeriet en rapport över sin rymdverksamhet och lämna de andra uppgifter som arbets- och näringsministeriet behöver för att övervaka verksamheten. Enligt 11 § 2 mom. får närmare bestämmelser om den årliga rapportens innehåll och andra uppgifter som behövs för övervakningen utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

4 Ikraftträdande

Registreringskonventionen trädde i kraft internationellt den 15 september 1976. Hittills har 62 stater ratificerat eller anslutit sig till konventionen och därmed fyra stater har signerat den. För en sådan stat som anslutar sig till konventionen efter det att villkoren för att den ska träda i kraft har uppfyllts, träder konventionen i kraft den dag då staten har deponerat sitt anslutningsinstrument. För Finlands del träder konventionen således i kraft när Finland har deponerat sitt anslutningsinstrument hos FN:s generalsekreterare. Lagen om sättande i kraft av registreringskonventionen avses att träda i kraft vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet samtidigt som konventionen träder i kraft. Avsikten är att anslutningsinstrumentet ska deponeras så snabbt som möjligt efter det att lagen har blivit antagen och stadfäst.

Lagen om rymdverksamhet avses träda i kraft den 1 januari 2018.

I lagen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken rymdverksamhet som hör till lagens tillämpningsområde och som har börjats innan lagen träder i kraft kan fortsättas utan tillstånd för tolv månader från och med lagens ikraftträdelsedag.

5 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis täcker riksdagens grundlagsenliga behörighet att godkänna internationella förpliktelser alla bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. En bestämmelse i ett fördrag eller i en annan internationell förpliktelse ska anses höra till området för lagstiftningen

- 1) om bestämmelsen gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen,
- 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter,
- 3) om frågan som bestämmelsen gäller enligt grundlagen ska regleras genom lag, eller
- 4) om bestämmelsen gäller en fråga om vilken det redan finns gällande bestämmelser i lag eller
- 5) det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas genom lag om frågan.

Enligt grundlagsutskottet hör på dessa grunder en bestämmelse i en internationell förpliktelse till området för lagstiftningen oavsett om den strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (se till exempel GrUU 11/2000 rd och GrUU 12/2000 rd).

På de grunder som anges ovan ingår det i registreringskonventionen bestämmelser som kräver riksdagens godkännande. I sina yttranden om en anslutning till registreringskonventionen i februari 2017 avsåg justitieministeriet och utrikesministeriet att konventionen innehåller förpliktelser som hör till området för lagstiftningen.

Artikel 1 innehåller de definitioner som används i konventionen. Bestämmelser som indirekt påverkar tillämpningen och tolkningen av materiella bestämmelser som hör till området för

lagstiftningen hör också själva till området för lagstiftningen (GrUU 6/2001 rd och GrUU 24/2001 rd). Eftersom de definitioner som används i artikel 1 i konventionen påverkar tolkningen av bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen, förutsätter de godkännande av riksdagen.

I artiklarna 2 och 4-6 i registreringskonventionen ingår bestämmelser om skyldighet för fördragsslutande stater att föra ett nationellt register över rymdföremål, meddela FN vissa uppgifter om de rymdföremål som finns införda i registret och bistå andra fördragsslutande stater vid identifieringen av rymdföremål. Sådana bestämmelser hör till området för lagstiftningen. I den föreslagna lagen om rymdverksamhet föreskrivs det om det nationella genomförandet av dessa bestämmelser..

Den föreslagna lagen om rymdverksamhet gäller några viktiga grundläggande fri- och rättigheter, i synnerhet bestämmelser om näringsfrihet, den straffrättsliga legalitetsprincipen och normgivningsrätt på lägre nivå ..

Grundlagsutskottet har (GrUU 25/1994 rd) ställt följande villkor för inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter: Inskränkningar bör bygga på lagar, inskränkningarna ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade, grunderna för inskränkningar ska vara acceptabla med tanke på grundrättssystemet samt inskränkningar ska vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl. Det kan inte bestämmas genom vanlig lag om en inskränkning av kärnan i en grundläggande fri- eller rättighet. Dessutom bör inskränkningarna vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte och de får inte gå längre än vad som kan motiveras med beaktande av vikten av ett samhälleligt intresse som ligger bakom inskränkningen i relation till det rättsgoda som ska inskränkas. Inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter kräver ett adekvat rättsskydd samt inskränkningarna får inte stå i strid med Finlands internationella förpliktelser vad gäller de mänskliga rättigheterna.

Eftersom branschen är under utveckling i Finland och den tekniska utvecklingen är snabb, är den föreslagna lagstiftningen flexibel och delvis allmänt hållen. Grundlagsutskottet har i sin praxis (GrUU 38/1998 rd, GrUU 32/2010 rd) konstaterat att tillståndsbestämmelserna på grund av de mångfacetterade särdragen i branschen kan vara något mer allmänt hållna än vad man i allmänhet kräver av bestämmelser som rör de grundläggande fri- och rättigheterna. Det är viktigt att bestämmelserna tillräckligt klart drar upp riktlinjerna för hur avgörandet ska träffas när man gör avvägningar i fråga om tillämpningen. Det som då blir viktigt när lagen tillämpas, i synnerhet när man fattar beslut om att bevilja tillstånd och om innehållet i tillståndsvillkoren, är att alla relevanta aspekter av de grundläggande rättigheterna och alla förutsättningar för att inskränka dem tas i betraktande. Innehållet i de flexibla normerna etableras i sista hand genom rättspraxis.

Näringsfrihet

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandpraxis konstaterat att näringsfriheten inte får inskränkas utan synnerligen vägande skäl. Ett sådant skäl kan till exempel vara verksamhets säkerhetsrisker eller andra viktiga och starka samhällsintressen (GrUU 66/2002 rd, GRUU 31/2006 rd, GrUU 32/2010 rd). Det ska föreskrivas om tillståndspflicht genom lag, som ska uppfylla de allmänna krav som ställs på en lag som inskränker någon grundläggande fri- eller rättighet. De föreskrivna begränsningarna av näringsfriheten bör vara exakta och noga avgränsade, och dessutom ska

deras omfattning och villkor framgå av lagen. Vad gäller innehållet har utskottet ansett det viktigt att bestämmelserna om villkoren för tillstånd och tillståndets giltighet garanterar en tillräcklig förutsebarhet i myndigheternas verksamhet. Betydelsefullt i detta avseende är bland annat i vilken omfattning myndigheternas befogenheter bygger på bunden prövning eller ändamålsenlighetsprövning (GrUU 28/2000 rd, GrUU 31/2006 rd, GrUU 32/2010 rd). Dessutom ska myndighetens befogenhet att förena tillstånd med villkor grunda sig på exakta bestämmelser i lag (GrUU 31/2006 rd, GrUU 32/2010 rd).

I 3 § i den föreslagna lagen föreskrivs om tillståndsplikt för att få bedriva rymdverksamhet. Enligt 3 § 1 mom. är rymdverksamhet tillståndspliktig om den faller under definitionen i 2 § och enligt 1 § hör till lagens tillämpningsområde. Enligt 3 § 1 mom. kan man förena tillståndsbeslutet med villkor för att säkerställa att rymdverksamheten bedrivs säkert.. I 3 § 2 mom. anges villkor för beviljande av tillstånd. Syftet med dessa är att säkerställa att verksamheten är säker och förenlig med Finlands internationella åtaganden och utrikespolitiska intressen. Bestämmelser om att ändra, avbryta eller återkalla tillstånd finns i 10 §. Dessutom behövs tillstånd för överföring av verksamheten på förhand enligt 8 §..

Rymdverksamhet inbegriper risker för person- och saksador på jordens yta, i luften och i rymden. Därför är det primära syftet med tillståndsplikten för rymdverksamhet att garantera den allmänna säkerheten i verksamheten och att möjliggöra en effektiv myndighetstillsyn. Sådana säkerhetsrelaterade motiv för tillståndsplikten är godtagbara med hänsyn till systemet för grundläggande fri- och rättigheter (GrUU 40/2002 rd, GrUU 66/2002 rd). Tillståndssystemet och särskilt de villkor för beviljande av tillstånd som anges i lagen garanterar en tillräcklig förhandstillsyn över och säkerhet i rymdverksamheten. De garanterar också att verksamhetsutövaren har de förutsättning som krävs för att driva verksamheten på behörigt sätt. Tillstånd prövas enligt bestämmelserna i 3 § 2 mom. Tillståndsplikt för rymdverksamhet är dessutom en internationell förpliktelse som är bindande för Finland och om vilken det bestäms i FN:s rymdfördrag Ministeriet får förena tillståndet med villkor i syfte att se till att verksamheten är säker. Motiven för de föreslagna bestämmelserna är godtagbara med hänsyn till systemet för grundläggande fri- och rättigheter.

I samband med lagstiftning om näringsverksamhet har grundlagsutskottet brukat anse att återkallande av tillstånd är en myndighetsåtgärd som ingriper i individens rättsliga ställning och då har kraftigare effekter än om en ansökan om tillstånd avslås. För att lagstiftningen ska vara rätt proportionerad har utskottet därför ansett det nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd binds vid allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelse och vid att eventuella anmärkningar och varningar till tillståndsinnehavaren inte har lett till att uppenbara brister i verksamheten har korrigerats (GrUU 66/2002 rd, GrUU 31/2006 rd och GrUU 32/2010 rd).

Grundlagsutskottets riktlinjer har beaktats i 10 §, där villkoren förutsättningarna för att ändra, avbryta eller återkalla tillstånd har kopplats till det faktum att sökanden har lämnat felaktiga uppgifter som väsentligen har påverkat förutsättningarna för beviljandet av tillståndet, till överträdelse av lagen eller tillståndsvillkor eller till att förutsättningarna för tillståndet inte längre är uppfyllda. Dessutom är ett krav att verksamhetsutövaren inte har rättat till sin verksamhet inom den tidsfrist som arbets- och näringsministeriet förelagt.

Bestämmelserna om beviljande och återkallande av tillstånd föranleds av ett behov av en effektiv tillsyn över den tillståndspliktiga rymdverksamheten för att garantera att den bedrivs säkert. Det finns följaktligen godtagbara och tungt vägande skäl för att begränsa näringsfriheten, och villkoren för återkallande uppfyller de krav som i allmänhet ställs. När

det gäller tillståndsförfarandet är lagförslaget alltså inte problematiskt med hänsyn till 18 § 1 mom. och 80 § 1 mom. i grundlagen.

Eftersom tillståndshavaren enligt den föreslagna 15 § har rätt att få en myndighets tillståndsbeslut och enligt 6 § i förvaltningsprocesslagen ett annat beslut behandlat av ett oavhängigt rättskipningsorgan, får förslagen också anses tillräckliga med hänsyn till rättsskyddet.

Individens rättigheter och skyldigheter samt egendomsskydd

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter.

I 5 § i den föreslagna lagen föreskrivs om statens regressrätt i fråga om ersättningar som den har betalat till tredje parter för skador som verksamhetsidkaren skulle ha varit ansvarig för enligt paragrafen. Maximibeloppet av regressrätten ska med stöd av paragrafen vara begränsat. I 6 § föreskrivs om skyldighet för verksamhetsidkaren att teckna en försäkring mot skador som orsakats tredje parter. Arbets- och näringsministeriet kan befria verksamhetsidkaren från försäkringsskyldigheten på de grunder som föreskrivs i 6 § 2 mom.

I 9 § i den föreslagna lagen föreskrivs om skyldighet för verksamhetsidkaren att underrätta arbets- och näringsministeriet om ändringar i tillståndsvillkoren eller förutsättningarna för tillstånd eller i de uppgifter som finns införda i det register som avses i 4 §. Enligt 11 § är verksamhetsidkaren skyldig att årligen lämna ministeriet en rapport över sin rymdverksamhet samt andra uppgifter som ministeriet behöver.

I 15 § i grundlagen finns en generalklausul om egendomsskydd. Avtalsfriheten är inte uttryckligen tryggad i grundlagen men den får ett visst skydd via den generalklausul som tryggar egendomsskyddet. På inskränkningar i egendomsskyddet tillämpas de allmänna förutsättningarna för att inskränka grundläggande fri- och rättigheter.

Enligt 8 § 1 mom. i den föreslagna lagen förutsätts för överföring av rymdverksamheten till en annan verksamhetsidkare eller annan ägare, så att det faktiska bestämmande inflytandet över rymdverksamheten överförs, tillstånd av arbets- och näringsministeriet på förhand. På förutsättningarna för tillstånd tillämpas 3 § 2 mom. Bestämmelsens syfte är att trygga en säker verksamhet även vid överföringar, och därför är det nödvändigt att inskränka verksamhetsidkarens eller ägarens avtalsfrihet i lagen.

Hemfriden

Hemfriden enligt 10 § i grundlagen omfattar i princip alla slag utrymmen som används för boende av permanent natur. Med tanke på principen om regleringens proportionalitet har grundlagsutskottet utgått från att man inte bör ingripa i skyddet för hemfriden för att utreda föga klandervärda förseelser som allra högst bestraffas med böter (GrUU 40/2002 rd, GrUU 49/2005 rd, GrUU 32/2010 rd). Skyddet för hemfriden omfattar inte affärslokaler eller motsvarande utrymmen som tillhör ett företag. Lagstiftning som gäller inspektionsbefogenheter som riktar sig mot sådana utrymmen ska ändå vara tillräckligt exakt och erbjuda tillräckliga garantier mot missbruk.

I 12 § i den föreslagna lagen föreskrivs om rätt för arbets- och näringsministeriet att förrätta eller låta förrätta inspektioner i de lokaler som verksamhetsidkaren använder för rymdverksamheten. Utrymmen som används för boende av permanent natur är dock undantagna från inspektionsrätten. På inspektionerna tillämpas 39 § i förvaltningslagen (434/2003). Om en utomstående sakkunnig anlitas för att förrätta inspektion, tillämpas på denna språklagen (423/2003), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) samt 14 och 15 § i statstjänstemannalagen (750/1994).

Miljöskydd

Enligt 20 § 1 mom. i grundlagen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Ansvaret omfattar både aktiva gärningar och passivt avhållande från att skada miljön. Enligt 2 mom. ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö.

Enligt 7 § i den föreslagna lagen ska rymdverksamhet bedrivas på ett sätt som är hållbart med tanke på miljön och utnyttjandet av rymden. Enligt paragrafen ska verksamhetsidkaren bedöma verksamhetens miljökonsekvenser på förhand och planera åtgärder för att avvärja eller minska skadliga konsekvenser på jorden, i luften och i rymden. Dessutom ska verksamhetsidkaren se till att verksamheten inte upphov till rymdskrot. Enligt de föreslagna bestämmelserna bär verksamhetsidkaren ansvar för miljökonsekvenser också i rymden, särskilt genom att begränsa uppkomsten av rymdskrot, även om rymden inte är nämnd in 20 § av grundlagen. Det där motsvarar verksamhets natur och grundlagens mening.

Rättsskydd

21 § i grundlagen gäller rättsskydd. I 1 mom. tryggas för det första individens rätt att få sin sak behandlad på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig. Den behöriga myndigheten ska framgå av lag. För det andra tryggas i detta moment individens rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt 2 mom. i samma paragraf tryggas genom lag individens rätt att bli hörd, få motiverade beslut och söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning.

Enligt 3 § 1 mom. i den föreslagna lagen ska arbets- och näringsministeriet vara behörig tillståndsmyndighet. Förvaltningslagen (434/2003) ska tillämpas vid tillståndsförfarandet och andra förvaltningsförfaranden som hör till lagens tillämpningsområde. Bestämmelserna om rättsskydd måste anses vara betydelsefulla i synnerhet med tanke på bedömningen av om de grunder för att inskränka näringsfriheten och egendomsskyddet som ingår i lagen är acceptabla. Ändring i arbets- och näringsministeriets beslut ska kunna sökas på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Den föreslagna regleringen bör betraktas som tillräcklig med avseende på 21 § 1 mom. i grundlagen, som är centralt för rättsskyddet.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen

Enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen som fastställs i 8 § i grundlagen ska brottsrekvisit anges tillräckligt exakt i lag så att man utifrån en bestämmelses ordalydelse kan förutsäga om någon verksamhet eller underlåtenhet är straffbar. Straff och andra påföljder av brott ska anges i lag (GrUU 26/2002 rd, GrUU 26/2004 rd, GrUU 7/2005 rd och GrUU 17/2006 rd).

På överträdelser av de skyldigheter som specificeras i förslaget till 14 § följer med stöd av bestämmelsen bötesstraff om gärningen begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, och om stängare straff för gärningen inte föreskrivs någon annanstans i lag. Förslaget till 14 § bör inte betraktas som problematiskt med avseende på 8 § i grundlagen.

Bemyndigande att utfärda förordning

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag.

Med stöd av 3 § 4 mom., 4 § 3 mom., 7 § 3 mom., 9 § 2 mom. och 11 § 2 mom. i den föreslagna lagen får närmare bestämmelser av teknisk natur som i första hand gäller förfaranden utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet, såsom konstaterats ovan i avsnittet Närmare bestämmelser och föreskrifter

De bemyndiganden att utfärda förordningar som ingår i lagförslaget får anses grunda sig på tillräckligt precisa och noga avgränsade bestämmelser om individens rättigheter och skyldigheter. Bemyndigandena får anses uppfylla kraven i 80 § 1 mom. i grundlagen.

Med stöd av vad som anförts ovan kan förslaget till lag om rymdverksamhet behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att

riksdagen godkänner den i New York den 14 januari 1975 ingångna konventionen om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden

Med stöd av vad som anförts ovan och eftersom konventionen innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

Lag om genomförande av konventionen om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden

1 §

Konventionen av den 14 januari 1975 om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden har antagits inom Förenta nationernas ram. De bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Bestämmelser om sättande i kraft av övriga bestämmelser i konventionen och om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Lag om rymdverksamhet

1 § Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på rymdverksamhet som bedrivs på Finlands territorium.

Lagen tillämpas dessutom på rymdverksamhet som bedrivs utanför Finlands territorium

- 1) på en farkost eller anläggning som är registrerad i Finland, eller
- 2) av en finsk medborgare eller en juridisk person med säte i Finland.

På rymdföremål som rör sig i finskt luftrum tillämpas bestämmelserna om civil luftfart i tillämpliga delar.

2 § Definitioner

I denna lag avses med

- 1) rymdverksamhet utsändande av rymdföremål i rymden, styrning och övervakning av dem i rymden samt återbördande av dem till jorden,
- 2) rymdföremål varje föremål som är utsänt eller enligt planerna ska sändas ut i rymden, inbegripet delar av ett sådant föremål, och varje anläggning som har använts eller enligt planerna ska användas för att sända ut ett föremål i rymden,
- 3) verksamhetsidkare varje fysisk eller juridisk person som bedriver rymdverksamhet.

3 § Godkännande av rymdverksamhet

Rymdverksamhet får bedrivas endast om arbets- och näringsministeriet har beviljat tillstånd till verksamheten på förhand. Ett tillstånd för rymdverksamhet får förenas med villkor som behövs för att verksamheten ska kunna bedrivas säkert.

För tillstånd förutsätts att

- 1) verksamhetsidkaren har nödvändiga förutsättningar, i synnerhet tillförlitlighet, teknisk sakkunskap och ekonomiska förutsättningar, att bedriva rymdverksamhet,
- 2) verksamhetsidkaren har lämnat ministeriet en bedömning av riskerna med rymdverksamheten och enligt denna bedömning medför verksamheten ingen särskild fara för människor eller egendom eller den allmänna säkerheten,
- 3) verksamhetsidkaren strävar i enlighet med 7 § efter att förhindra uppkomsten av rymdskrot samt skadliga konsekvenser för miljön på jorden, i luften och i rymden,
- 4) verksamhetsidkaren har en plan för avslutande av rymdverksamheten och åtgärder i anslutning därtill, inbegripet hur rymdföremålet tas ur sin omlopps bana,
- 5) rymdverksamheten inte strider mot nationella säkerhetsintressen, Finlands internationella förpliktelser eller Finlands utrikespolitiska intressen,
- 6) verksamhetsidkaren uppfyller de krav på försäkring som fastställts i enlighet med 6 §,
- 7) verksamhetsidkaren iakttar Internationella teleunionens gällande regler,
- 8) verksamhetsidkaren iakttar de gällande författningarna om exportkontroll.

I tillståndsansökan ska verksamhetsidkaren lämna en med tanke på tillståndsprövningen nödvändig och tillförlitlig utredning om att de förutsättningar som anges i 2 mom. föreligger

samt om rymdföremålets ägarförhållanden. Rymdföremålets ägarförhållanden ska beaktas när förutsättningarna enligt 1 mom. bedöms.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas i tillståndsansökan får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

4 § Registrering av rymdföremål

Arbets- och näringsministeriet för ett register över rymdföremål. Registret innehåller uppgifter om rymdföremål som sänts ut i omloppsbanan eller någon annanstans i rymden och beträffande vilka Finland är utsändande stat i enlighet med konventionen av den 14 januari 1975 om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden. Om både Finland och en eller flera andra stater betraktas som utsändande stater, registrerar arbets- och näringsministeriet rymdföremålet i de fall där man har kommit överens om att Finland är utsändande stat.

I registret införs följande uppgifter om rymdföremål:

- 1) utsändande stat eller stater,
- 2) verksamhetsidkarens namn och personbeteckning eller FO-nummer,
- 3) lämplig beteckning eller registernummer på rymdföremålet,
- 4) rymdföremålets allmänna syfte,
- 5) tidpunkt och plats för utsändande samt uppsändningsanläggning,
- 6) parametrarna för rymdföremålets omloppsbanan, inbegripet
  - a) omloppstid,
  - b) banplanets lutning,
  - c) apogeum,
  - d) perigeum.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska föras in i registret över rymdföremål får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

5 § Ansvar för skador och statens regressrätt

Skador som orsakats av rymdföremål ersätts av statens medel.

Staten har rätt att ta ut den ersättning som staten betalat en skadelidande av verksamhetsidkaren till den del som verksamhetsidkaren med stöd av skadeståndslagen (412/1974) hade varit ansvarig för skadan gentemot den skadelidande.

Har en skada orsakats på jordens yta eller på ett luftfartyg som är i luften, på dess passagerare eller någon som tillhör dess besättning, har staten med avvikelse från 2 mom. rätt att ta ut den ersättning som den betalat av verksamhetsidkaren, trots att verksamhetsidkaren inte har förorsakat skadan uppsåtligt eller av vållande på det sätt som anges i 2 kap. 1 § 1 mom. i skadeståndslagen.

Maximibeloppet av statens regressrätt enligt 3 mom. är 60 miljoner euro. Maximibeloppet tillämpas emellertid inte, om verksamhetsidkaren har underlåtit att iaktta denna lag, förutsättningarna för tillstånd enligt 3 § 2 mom. eller villkoren i ett tillstånd som beviljats med stöd av 3 §.

6 § Försäkring

Verksamhetsidkaren ska teckna en försäkring mot skador som rymdverksamheten orsakar tredje parter, åtminstone upp till det maximibelopp som anges i 5 § 4 mom.

Arbets- och näringsministeriet får avstå från att kräva en sådan försäkring som avses i 1 mom., om

- 1) uppsändningsbolagets eller någon annan motsvarande försäkring täcker verksamhetsidkarens ansvar för skador som rymdverksamheten orsakat tredje parter, eller
- 2) arbets- och näringsministeriet kan godkänna den risk för skador på jorden, i luften och i rymden som rymdverksamheten medför utifrån den bedömning av riskerna med rymdverksamheten som avses i 3 § 2 mom. 2 punkten.

Det är inte nödvändigt att teckna försäkring, som staten själv är verksamhetsidkare.

7 § Miljöskydd och rymdskrot

Rymdverksamhet ska bedrivas på ett sätt som är hållbart med tanke på miljön och (utnyttjandet av) rymden. Verksamhetsidkaren ska i tillståndsansökan enligt 3 § bedöma verksamhetens miljökonsekvenser på jordens yta, i luften och i rymden samt lägga fram en plan på åtgärder för att avvärja eller minska eventuella skadliga miljökonsekvenser. I tillståndsansökan ska kärnmaterial som eventuellt används i rymdföremålet uppges.

Verksamhetsidkaren ska i enlighet med tillämpliga internationella anvisningar se till att rymdverksamheten inte ger upphov till rymdskrot. Verksamhetsidkaren ska i synnerhet begränsa uppkomsten av rymdskrot i samband med rymdföremålets normala funktion, minska riskerna för att rymdföremålet går sönder och kolliderar i rymden samt försöka ta rymdföremålet ur sin omloppsbana efter det att dess uppgift avslutats.

Närmare bestämmelser om bedömning av miljökonsekvenser och åtgärder som behövs för att undvika rymdskot får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

8 § Överföring av rymdföremål eller rymdverksamhet

Ett rymdföremål eller rymdverksamhet får överföras till en annan verksamhetsidkare eller ägare så att det faktiska bestämmande inflytandet över rymdföremålet överläts endast om arbets- och näringsministeriet har godkänt överföringen på förhand. Ministeriet får godkänna överföringen om förutsättningarna för tillstånd enligt 3 § 2 mom. föreligger.

Om en överföring som avses i 1 mom. görs till en verksamhetsidkare eller ägare som har säte i en annan stat, får arbets- och näringsministeriet kräva att staten i fråga på förhand ingår ett avtal om ansvar för skador som rymdföremålet orsakat med Finland.

9 § Uppgiftsskyldighet

Verksamhetsidkaren ska utan dröjsmål lämna arbets- och näringsministeriet uppgifter om ändringar som kan inverka på förutsättningarna för tillstånd enligt 3 § 2 mom. eller villkoren i ett tillstånd som beviljats i enlighet med 3 § samt om ändringar i de uppgifter som ska föras in i det register som nämns i 4 §. Verksamhetsidkaren ska också utan dröjsmål meddela om

det har inträffat ändringar i rymdföremålets ägarförhållanden och om rymdverksamheten har upphört.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

10 § *Ändring, avbrytning och återkallande av tillstånd*

Arbets- och näringsministeriet får återkalla eller avbryta ett tillstånd som beviljats i enlighet med 3 § eller ändra ett tillstånd, om

- 1) det i ansökan eller dess bilagor har getts felaktiga eller bristfälliga uppgifter som väsentligt har påverkat förutsättningarna för beviljande av tillståndet eller tillståndsprövningen i övrigt,
- 2) verksamhetsidkaren inte längre uppfyller förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt 3 § 2 mom.,
- 3) verksamhetsidkaren på ett väsentligt sätt har försummat eller brutit mot en skyldighet eller begränsning enligt denna lag eller mot tillståndsvillkoren.

Om bristerna, förseelserna eller försummelseerna kan rättas till eller om de är försumbara, ska tillståndsmyndigheten innan den fattar ett beslut enligt 1 mom. 2 eller 3 punkten för tillståndshavaren i fråga förelägga en tidsfrist inom vilken bristen, förseelsen eller försummelsen ska rättas till.

I beslutet om att ändra, återkalla eller avbryta tillståndet får ministeriet ställa närmare villkor för hur rymdverksamheten kan fortsätta eller upphöra på ett säkert sätt. När ministeriet återkallar ett tillstånd kan det också bestämma att verksamhetsidkaren ska överföra rymdverksamheten till en annan verksamhetsidkare som fortsätter verksamheten.

11 § *Övervakning*

Arbets- och näringsministeriet övervakar att denna lag och de författningar som utfärdats med stöd av den iakttas.

Verksamhetsidkaren ska årligen lämna arbets- och näringsministeriet en rapport över sin rymdverksamhet. Ministeriet har rätt att få även andra uppgifter som det behöver för övervakningen av verksamhetsidkaren.

Bestämmelser om innehållet i den rapport som avses i 2 mom. och om de uppgifter som behövs för övervakningen får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

12 § *Inspektionsrätt*

Arbets- och näringsministeriet har inom ramen för den övervakning som avses i 11 § rätt att förrätta nödvändiga inspektioner som gäller verksamhetsidkarens rymdverksamhet. Ministeriet kan genom sitt beslut bemyndiga en annan myndighet eller en utomstående sakkunnig att förrätta sådan inspektioner som avses här eller att bistå vid en inspektion. På utomstående sakkunniga tillämpas förvaltningslagen (434/2003), språklagen (423/2003),

lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) samt 14 och 15 § i statstjänstemannalagen (750/1994).

En tjänsteman eller utomstående sakkunnig som förrättar inspektion har rätt att i den omfattning som inspektionen kräver få tillträde till lokaler och andra områden som är i verksamhetsidkarens besittning eller användning och används för att bedriva rymdverksamhet och som är av betydelse för övervakningen av rymdverksamheten. Inspektion får inte förrättas i lokaler som används för boende av permanent natur.

Vid inspektioner ska 39 § i förvaltningslagen iakttas.

13 § Statliga verksamhetsidkare

Arbets- och näringsministeriet får bevilja statliga verksamhetsidkare befrielse från de krav som gäller godkännande enligt 3 §, övervakning enligt 11 § och inspektionsrätt enligt 12 §.

14 § Straffbestämmelser

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

- 1) bedriver rymdverksamhet utan tillstånd enligt 3 och 9 §, eller
- 2) försummar en skyldighet att teckna försäkring som ålagts med stöd av 6 § eller den uppgiftsskyldighet som avses i 9 § eller 11 § 2 mom.

ska, om gärningen inte är ringa eller om strängare straff för gärningen inte föreskrivs någon annanstans i lag för *rymdverksamhetsförseelse* dömas till böter.

Bestämmelser om straff för registeranteckningsbrott finns i 16 kap. 7 § i strafflagen (39/1889) och om straff för ingivande av osant intyg till myndighet i 16 kap 8 § i den lagen.

15 § Ändringssökande

Ändring i beslut som arbets- och näringsministeriet har fattat med stöd av denna lag får sökas hos förvaltningsdomstolen genom besvär på det sätt som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

16 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den.

Genom denna lag upphävs lagen om räddning och återsändande av rymdfarare och återsändande av föremål som utsänts i rymden (616/1970).

17 § Övergångsbestämmelser

Denna lag tillämpas på rymdverksamhet som inleds efter det att lagen har trätt i kraft.

Rymdföremål som har sänts ut i rymden före lagens ikraftträdande ska registreras i efterhand i enlighet med 4 § senast den 31 juli 2018.

Konvention om registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden

Parterna i denna konvention,

som erkänner att det är av gemensamt intresse för hela mänskligheten att främja fredligt utforskande och utnyttjande av yttre rymden,

som erinrar om att fördraget av den 27 januari 1967 innehållande principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar, bekräftar att stater ska bära internationellt ansvar för sin nationella verksamhet i yttre rymden och hänvisar till den stat i vars register ett föremål som har sänts ut i yttre rymden finns infört,

som även erinrar om att avtalet av den 22 april 1968 om räddning och återsändande av rymdfarare samt om återlämnande av föremål som sänts ut i yttre rymden föreskriver att den utsändande myndigheten före återlämnandet av ett föremål som den har sänt ut i yttre rymden och som påträffats utanför myndighetens territorialgränser på begäran ska lämna uppgifter för identifiering av föremålet,

som vidare erinrar om att konventionen av den 29 mars 1972 om internationellt ansvar för skada som orsakas av rymdföremål fastställer internationella regler och förfaranden för de utsändande staternas ansvar för skada som deras rymdföremål har orsakat,

som önskar föreskriva om nationell registrering hos de utsändande staterna av föremål som har sänts ut i yttre rymden, med beaktande av fördraget innehållande principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar,

som vidare önskar upprätta ett centralregister över föremål som har sänts ut i yttre rymden, där införande ska vara obligatoriskt, och som ska föras av Förenta nationernas generalsekreterare,

som även önskar tillhandahålla parterna i denna konvention ytterligare medel och förfaranden för att underlätta identifieringen av rymdföremål,

som anser att ett obligatoriskt system för registrering av föremål som har sänts ut i yttre rymden skulle underlätta i synnerhet identifieringen av dessa föremål och bidra till tillämpningen och utvecklingen av internationell rätt som gäller utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden,

har kommit överens om följande:

Artikel 1

I denna konvention avses med

a) uttrycket ”utsändande stat”

(i) en stat som sänder ut ett rymdföremål eller medverkar vid utsändandet av ett rymdföremål,

(ii) en stat från vars territorium eller anläggning ett rymdföremål sänds ut,

b) uttrycket ”rymdföremål” även beståndsdelar av ett rymdföremål liksom också dess bärraket och delar av den,

c) uttrycket ”registerförande stat” den utsändande stat i vars register ett rymdföremål förs in i enlighet med artikel 2.

Artikel 2

1. När ett rymdföremål sänds ut i omloppsbanan runt jorden eller längre bort, ska den utsändande staten registrera föremålet genom att föra in det i ett lämpligt register som staten själv för. Den utsändande staten ska meddela Förenta nationernas generalsekreterare att ett sådant register har upprättats.

2. Om ett sådant rymdföremål har två eller flera utsändande stater, ska staterna sinsemellan avgöra vilken av dem som registrerar föremålet i enlighet med punkt 1 i denna artikel, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i fördraget innehållande principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar, utan att det påverkar relevanta överenskommelser som har ingåtts eller kommer att ingås mellan de utsändande staterna om jurisdiktion och kontroll över rymdföremål och personal som finns där.

3. Innehållet i varje register och villkoren för registerföringen fastställs av den registerförande staten.

Artikel 3

1. Förenta nationernas generalsekreterare ska föra en förteckning där de uppgifter som lämnats i enlighet med artikel 4 ska föras in.

2. Alla uppgifter i denna förteckning är offentliga.

Artikel 4

1. Varje registerförande stat ska så snart som möjligt lämna Förenta nationernas generalsekreterare följande uppgifter om varje rymdföremål som finns infört i dess register:

- a) namn på utsändande stat eller stater,
- b) lämplig beteckning eller registernummer på rymdföremålet,
- c) tidpunkt och område eller plats för utsändande,
- d) grundläggande parametrar för omloppsbanan, inbegripet
  - i) omloppstid,
  - ii) banplanets lutning,

iii) apogeum,

iv) perigeum,

e) rymdföremålets allmänna syfte.

2. Varje registerförande stat kan med jämna mellanrum lämna Förenta nationernas generalsekreterare ytterligare uppgifter om rymdföremål som finns införda i dess register.

3. Varje registerförande stat ska så utförligt och snabbt som möjligt underrätta Förenta nationernas generalsekreterare om rymdföremål som den tidigare har lämnat uppgifter om och som har varit men inte längre är i omloppsbanan runt jorden.

Artikel 5

Om ett rymdföremål som har sänts ut i omloppsbanan runt jorden eller längre bort har märkts med en beteckning och/eller ett registernummer enligt artikel 4.1 b, ska den registerförande staten underrätta generalsekreteraren om detta när den lämnar uppgifter om rymdföremålet i enlighet med artikel 4. Generalsekreteraren ska föra in denna underrättelse i registret.

Artikel 6

Om en part genom att tillämpa bestämmelserna i denna konvention inte har kunnat identifiera ett rymdföremål som har orsakat denna eller en fysisk eller juridisk person under dess jurisdiktion skada, eller som kan vara farligt eller skadligt, ska övriga parter i konventionen, i synnerhet sådana som förfogar över kontroll- och spåringsanläggningar, göra sitt bästa för att tillmötesgå en begäran från denna part eller från generalsekreteraren på dess vägnar om identifieringen av föremålet på rättvisa och skäliga villkor. Den part som framför en sådan begäran ska lämna så utförliga uppgifter som möjligt om tid, art och omständigheter vad beträffar de händelser som ligger till grund för begäran. De berörda parterna ska sinsemellan komma överens om arrangemangen för sådant bistånd.

Artikel 7

1. Med undantag av artiklarna 8–12 ska hänvisningarna till stater i denna konvention tillämpas på varje internationell mellanstatlig organisation som bedriver rymdverksamhet, om organisationen förklarar att den antar de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i denna konvention och om majoriteten av organisationens medlemsstater är parter i denna konvention och i fördraget innehållande principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar.

2. Stater som är medlemmar i en sådan organisation och som är parter i denna konvention ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att organisationen ger en förklaring i enlighet med föregående punkt.

Artikel 8

1. Denna konvention är öppen för undertecknande av alla stater vid Förenta nationernas huvudkontor i New York. En stat som inte undertecknar denna konvention före dess ikraftträdande enligt punkt 3 i denna artikel kan ansluta sig till den när som helst.

2. Denna konvention ska ratificeras av de stater som har undertecknat den. Ratifikations- och anslutningsinstrumenten ska deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.
3. Denna konvention träder i kraft mellan de stater som har deponerat ratifikationsinstrument när det femte ratifikationsinstrumentet deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.
4. För de stater vars ratifikations- eller anslutningsinstrument deponeras efter denna konventions ikraftträdande träder konventionen i kraft den dag då ratifikations- eller anslutningsinstrumenten deponeras.
5. Generalsekreteraren ska omedelbart underrätta alla stater som har undertecknat denna konvention eller anslutit sig till den om datum för undertecknande av konventionen, datum för deponering av ratifikations- eller anslutningsinstrument och datum för konventionens ikraftträdande samt om andra meddelanden som gäller konventionen.

Artikel 9

Varje part i denna konvention får föreslå ändringar i konventionen. Ändringarna träder i kraft för varje part som godkänner ändringarna när en majoritet av parterna har godkänt dem, och därefter för varje part den dag den godkänner ändringarna.

Artikel 10

Tio år efter att denna konvention har trätt i kraft ska frågan om en översyn av konventionen föras upp på den provisoriska dagordningen vid Förenta nationernas generalförsamling som med hänsyn till hur konventionen har tillämpats ska överväga huruvida konventionen behöver ändras. När som helst efter att konventionen har varit i kraft i fem år ska en konferens mellan parterna dock sammankallas för översyn av konventionen, om en tredjedel av parterna i denna konvention så begär och majoriteten av parterna instämmer. Denna översyn ska i synnerhet beakta alla betydande tekniska framsteg, inbegripet sådana som hänför sig till identifiering av rymdföremål.

Artikel 11

Varje part i denna konvention kan frånträda konventionen ett år efter dess ikraftträdande genom att skriftligen meddela detta till Förenta nationernas generalsekreterare. Frånträdandet träder i kraft ett år efter den dag då underrättelsen togs emot.

Artikel 12

Originalen till denna konvention, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare, som ska lämna bestyrkta kopior av konventionen till alla stater som har undertecknat konventionen eller anslutit sig till den.

Till bevis på detta har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade av sina regeringar, undertecknat denna konvention, som har öppnats för undertecknande i New York den 14 januari 1975.

Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space

The State Parties to this Convention,

Recognizing the common interest of all mankind in furthering the exploration and use of outer space for peaceful purposes,

Recalling that the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies,³ of 27 January 1967 affirms that States shall bear international responsibility for their national activities in outer space and refers to the State on whose registry an object launched into outer space is carried,

Recalling also that the Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space⁶ of 22 April 1968 provides that a launching authority shall, upon request, furnish identifying data prior to the return of an object it has launched into outer space found beyond the territorial limits of the launching authority,

Recalling further that the Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects⁷ of 29 March 1972 establishes international rules and procedures concerning the liability of launching States for damage caused by their space objects,

Desiring, in the light of the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, to make provision for the national registration by launching States of space objects launched into outer space,

Desiring further that a central register of objects launched into outer space be established and maintained, on a mandatory basis, by the Secretary-General of the United Nations,

Desiring also to provide for States Parties additional means and procedures to assist in the identification of space objects,

Believing that a mandatory system of registering objects launched into outer space would, in particular, assist in their identification and would contribute to the application and development of international law governing the exploration and use of outer space,

Have agreed on the following:

Article I

For the purposes of this Convention:

(a) The term “launching State” means:

- (i) A State which launches or procures the launching of a space object;
- (ii) A State from whose territory or facility a space object is launched;

(b) The term “space object” includes component parts of a space object as well as its launch vehicle and parts thereof;

(c) The term “State of registry” means a launching State on whose registry a space object is carried in accordance with article II.

Article II

1. When a space object is launched into Earth orbit or beyond, the launching State shall register the space object by means of an entry in an appropriate registry which it shall maintain. Each launching State shall inform the Secretary-General of the United Nations of the establishment of such a registry.

2. Where there are two or more launching States in respect of any such space object, they shall jointly determine which one of them shall register the object in accordance with paragraph 1 of this article, bearing in mind the provisions of article VIII of the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, and without prejudice to appropriate agreements concluded or to be concluded among the launching States on jurisdiction and control over the space object and over any personnel thereof.

3. The contents of each registry and the conditions under which it is maintained shall be determined by the State of registry concerned.

Article III

1. The Secretary-General of the United Nations shall maintain a Register in which the information furnished in accordance with article IV shall be recorded.

2. There shall be full and open access to the information in this Register.

Article IV

1. Each State of registry shall furnish to the Secretary-General of the United Nations, as soon as practicable, the following information concerning each space object carried on its registry:

(a) Name of launching State or States;

(b) An appropriate designator of the space object or its registration number;

(c) Date and territory or location of launch;

(d) Basic orbital parameters, including:

(i) Nodal period;

(ii) Inclination;

(iii) Apogee;

(iv) Perigee;

(e) General function of the space object.

2. Each State of registry may, from time to time, provide the Secretary-General of the United Nations with additional information concerning a space object carried on its registry.

3. Each State of registry shall notify the Secretary-General of the United Nations, to the greatest extent feasible and as soon as practicable, of space objects concerning which it has previously transmitted information, and which have been but no longer are in Earth orbit.

Article V

Whenever a space object launched into Earth orbit or beyond is marked with the designator or registration number referred to in article IV, paragraph 1 (b), or both, the State of registry shall notify the Secretary-General of this fact when submitting the information regarding the space object in accordance with article IV.

In such case, the Secretary-General of the United Nations shall record this notification in the Register.

Article VI

Where the application of the provisions of this Convention has not enabled a State Party to identify a space object which has caused damage to it or to any of its natural or juridical persons, or which may be of a hazardous or deleterious nature, other States Parties, including in particular States possessing space monitoring and tracking facilities, shall respond to the greatest extent feasible to a request by that State Party, or transmitted through the Secretary-General on its behalf, for assistance under equitable and reasonable conditions in the identification of the object. A State Party making such a request shall, to the greatest extent feasible, submit information as to the time, nature and circumstances of the events giving rise to the request. Arrangements under which such assistance shall be rendered shall be the subject of agreement between the parties concerned.

Article VII

1. In this Convention, with the exception of articles VIII to XII inclusive, references to States shall be deemed to apply to any international intergovernmental organization which conducts space activities if the organization declares its acceptance of the rights and obligations provided for in this Convention and if a majority of the States members of the organization are States Parties to this Convention and to the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies.

2. States members of any such organization which are States Parties to this Convention shall take all appropriate steps to ensure that the organization makes a declaration in accordance with paragraph 1 of this article.

Article VIII

1. This Convention shall be open for signature by all States at United Nations Headquarters in New York. Any State which does not sign this Convention before its entry into force in accordance with paragraph 3 of this article may accede to it at any time.

2. This Convention shall be subject to ratification by signatory States.

Instruments of ratification and instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. This Convention shall enter into force among the States which have deposited instruments of ratification on the deposit of the fifth such instrument with the Secretary-General of the United Nations.

4. For States whose instruments of ratification or accession are deposited subsequent to the entry into force of this Convention, it shall enter into force on the date of the deposit of their instruments of ratification or accession.

5. The Secretary-General shall promptly inform all signatory and acceding States of the date of each signature, the date of deposit of each instrument of ratification of and accession to this Convention, the date of its entry into force and other notices.

Article IX

Any State Party to this Convention may propose amendments to the Convention. Amendments shall enter into force for each State Party to the Convention accepting the amendments upon their acceptance by a majority of the States Parties to the Convention and thereafter for each remaining State Party to the Convention on the date of acceptance by it.

Article X

Ten years after the entry into force of this Convention, the question of the review of the Convention shall be included in the provisional agenda of the United Nations General Assembly in order to consider, in the light of past application of the Convention, whether it requires revision. However, at any time after the Convention has been in force for five years, at the request of one third of the States Parties to the Convention and with the concurrence of the majority of the States Parties, a conference of the States Parties shall be convened to review this Convention. Such review shall take into account in particular any relevant technological developments, including those relating to the identification of space objects.

Article XI

Any State Party to this Convention may give notice of its withdrawal from the Convention one year after its entry into force by written notification to the Secretary-General of the United Nations. Such withdrawal shall take effect one year from the date of receipt of this notification.

Article XII

The original of this Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all signatory and acceding States.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Convention, opened for signature at New York on the fourteenth day of January, one thousand nine hundred and seventy-five.